

Títol: Setenes Jornades nacionalisme coloco a la fi del segle XX

Autor: Ajuntament de Vilanova i la geltru

Fecha: 01/01/1993

Número: 0800

AJUNTAMENT
DE VILANOVA I LA GELTRÚ

ACTIVITATS COMPLEMENTARIES

CINEMA BOSC

Del 16 al 19 d'abril

Horaris Projectió

Sala 1	HOFFA	6.00	8.20	10.40	
Sala 2	Por qué lo llaman amor cuando quieren decir sexo?	4.30	6.30	8.30	10.30
Sala 3	El nombre de Caín	4.00	5.40	7.20	9.00
	Esencia de mujer				10.40

DISSABTE 17 (vegeu l'Agenda Ciutadana)

SEMINARI LA TRADUCCIO A CATALUNYA

Lloc: Biblioteca-Museu V.Balaguer 10 hores

CONFERENCIA L'ESCRITOR DEL MES D'ABRIL: PAU FANER

Lloc: Castell de la Geltrú 19 hores

CONCERT COR DE CAMBRA DEL PALAU DE LA MUSICA CATALNA

Lloc: Teatre Principal 22 hores

ELS LÄNDER ALEMANYS I MAASTRICHT
Prof. Dra Mercè BARCELÓ I SERRAMALERA
Universitat Autònoma de Barcelona

SUMARI: I- INTRODUCCIO; II- LA NOVA CLAUVELLA D'INTEGRACIO (Art. 23.1 LLF); III- LA PARTICIPACIO DELS LÄNDER EN LA UNIO EUROPEA: 1- la participació dels LÄnder en la formació de la voluntat política i jurídica de la Federació en l'àmbit europeu (arts. 23.4 i 5 LLF); 2- la participació directa dels LÄnder en les institucions europees; IV- CONCLUSIONS

I- INTRODUCCIO

Europa està a punt de complir amb el vell somni de la seva unificació. Però no sabem encara si reixirà l'intent de constituir la Unió Europea que el Tractat de Maastricht proposa; no sabem quin nou tipus d'organització supraestatal es construirà; no sabem si podrem parlar en l'esdevenidor d'una Confederació Europea, o d'una Gran Federació d'Estats o, potser, d'un únic Estat aglutinador de tots. El futur és incert però no per això deixa de ser previsible; i així, alguns Estats europeus, com l'alemany, es preparen ara ja per acarar aquest futur.

Alemanya pot parlar-se d'un abans i d'un després des de la signatura del Tractat de la Unió Europea de 7 de febrer de 1992, almenys des d'un punt de vista constitucional. A principis d'any

es constituí una Comissió¹ per estudiar quins havien de ser els canvis de la Norma Fonamental per poder assolir les fites de la nova Unió. La proposta de reforma de la Comissió s'aprovà, amb poques modificacions, per la Llei de Reforma constitucional de 21 de desembre de 1992¹. La reforma vol adequar el sistema constitucional al nou contexte de Maastricht: d'una banda, la nova redacció de l'article 28.1 LLF¹ possibilita la participació de ciutadans de països comunitaris en les eleccions locals; aquesta reforma també s'ha portat a terme a Espanya. D'altra banda, s'ha modificat el text de l'article 88 LLF¹ tot redefinit el paper del Bundesbank.

Però la innovació més gran d'aquesta reforma la constitueix, sens dubte, la redefinició del nou paper dels Länder en el marc de la Unió Europea. Perquè fins ara ni la normativa comunitària ni la

¹- La *Gemeinsame Verfassungskommission von Bundestag und Bundesrat*, era una Comissió mixta Bundestag-Bundesrat formada per 32 representants de cada un d'aquests òrgans, i es constituí el 14 de gener de 1992. El 26 de juny de 1992 aprovà la proposta de reforma amb només tres abstencions i un vot en contra. Les discussions al si de la Comissió es troben en detall descrites per llur co-president Rupert SCHOLZ a "Grundgesetz und Europäische Einigung", *Neue Juristische Wochenschrift*, 1992, pàgs. 2593-2601

¹- Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes, Bundesgesetzblatt 1992 I, pàgs. 2086-2087

¹- El nou text de l'article 28.1 LF disposa: "En les eleccions que se celebrin en districtes i municipis també seran electors i elegibles, de conformitat amb el dret comunitari, les persones que poseixin la nacionalitat d'un Estat membre de la Comunitat Europea"

¹- La nova redacció de l'article 88 LF preveu una transferència de competències al futur Banc Central Europeu de la manera següent: "En el marc de la Unió Europea, llurs funcions i potestats (les del Bundesbank) podran ser transferides al Banc Central Europeu que serà independent i es comprometrà a l'objectiu prioritari d'assegurar l'estabilitat dels preus"

pròpia Llei Fonamental han donat resposta a les exigències dels Länder de què se'ls reconegui com a subjectes d'impuls de la integració europea. La normativa comunitària -els Tractats de les Comunitats Europees- només preveïen una representació estatal en els òrgans comunitaris prescindint del tipus d'organització territorial de cada Estat. Ara, el Tractat de Maastricht preveu per primera vegada la creació d'un Comité de les Regions que estarà compost pels representants dels ents regionals i locals, però les seves competències seran merament consultives¹. En l'àmbit intern es feia cada cop més evident que la integració europea constituïa una seriosa amenaça per la divisió de competències que establia la Llei Fonamental. Ja existia un notable enfortiment de la posició del Bund en front dels Länder a través de l'exercici de les competències concurrents² i de les successives reformes constitucionals que varen constitucionalitzar les anomenades tasques comunes³. La integració europea ha posat a més de manifest una valuosa pèrdua de les competències que restaven en mans dels Länder a favor de les Comunitats i, ara, a favor de la Unió Europea. Perquè, mica en mica, fins i tot, les poques competències exclusives dels Länder -cultura, regim local, policia, i alguns aspectes de la radiodifusió- han estat reivindicades per les Comunitats que

¹- Art. 198 TCCEE en la seva nova redacció

²- L'article 72 LF preveu les anomenades competències concurrents, és a dir, aquelles que poden exercir els Länder en tant que el Bund no desplegui la seva legislació. A la pràctica totes les matèries de l'article 72 LF estan legislativament regulades pel Bund.

³- Arts. 91a i 91b LF

han desplegat, especialment en els àmbits de cultura, radiodifusió i foment regional, actuacions normatives concretes.

Tot indicava la necessitat d'una reforma constitucional per mantenir en equilibri el principi federal. Per això la reforma de desembre de 1992 ha introduït a l'article 23 LF nous mecanismes de participació dels Länder en la presa de decisions en l'àmbit comunitari i ha atribuït al Bundesrat la representació de llurs interessos en els afers europeus¹; a més, i com a complement, ha creat nous òrgans depenents del Bundesrat i del Bundestag especialitzats en temes europeus²; i ha previst una transferència de competències als Länder en l'àmbit de la cooperació transfronterera³. Bàsicament, doncs, podriem resumir la reforma com l'instrument que ha servit per dotar als Länder d'un nou paper en la formació de la voluntat política i jurídica de la Federació en l'àmbit de la Unió Europea. El pes jurídic de la reforma es troba al nou contingut de l'article 23 de la Llei Fonamental ja esmentat, que a efectes d'exposició l'explicarem distingint dos grups de qüestions: d'una banda, la nova clàusula d'integració europea; d'altra, la participació dels Länder en la creació del Dret europeu.

II- LA NOVA CLAUSULA D'INTEGRACIO (art. 23.1 LLF)

Fins la reforma de 1992 la clàusula d'integració de la Llei

¹- Nou Art. 50 LF

²- Comissió per afers de la Unió Europea del Bundestag (art. 45 LF) i Càmera Europea del Bundesrat (art. 52.3.a LF)

³- Nou art. 24.1.a LF

Fonamental establerta a l'article 24.1 permetia la transferència de drets de sobirania a institucions internacionals sense una participació dels Länder. El mateix succeeix, per exemple, a l'Estat espanyol. En el cas alemany només calia adoptar pel Bundestag una llei d'autorització i, encara que fossin transferides competències dels Länder, no era necessari el consentiment del Bundesrat. Tanmateix, però, i a la pràctica, el Bundesrat va participar tant en l'aprovació dels Tractats Constitutius de les Comunitats Europees com en la de l'Acta Unica Europea; en aquesta darrera ocasió la Llei de Ratificació de l'Acta Unica va introduir un nou procediment de consulta dels Länder, a través del Bundesrat, en el procés d'adopció de les decisions a nivell europeu¹¹.

D'altra banda, la clàusula de l'article 24.1 tampoc no deixava clars si existien límits materials per a Alemanya davant de la integració europea. El Tribunal Constitucional Federal en la famosa sentència "Solange II" establí que amb l'atribució de competències a institucions internacionals no podia renunciar-se "a la identitat de l'ordenament constitucional de la República Federal d'Alemanya vigent a través d'un trencament de llurs trets fonamentals, a les seves estructures constitutives"¹². També la doctrina proclamava unànimement que la integració tenia els límits materials que troba la propia reforma constitucional

¹¹- *Gesetz zur Einheitlichen Europäischen Akte* de 28 de febrer de 1986 promulgada el 19 de desembre de 1986. Bundesgesetzblatt 1986 II, pàg. 1102

¹²- BVerfGE 77/339 (375), de 22 d'octubre de 1986

(clàusula d'intangibilitat) a l'article 79.3 LF i que es concreten en una no vulneració de l'Estat social i democràtic de dret i del principi federal. Però la pràctica havia portat nombrosos problemes perquè l'antiga clàusula d'integració no contenia -com ja he dit- una regulació clara.

Aquestes disfuncionalitats de caràcter general són les que ha volgut regular el nou article 23.1¹¹ de la LF que preveu un sistema diferent d'integració quan de la Unió Europea es tracti¹². Ara l'article 23.1 LF estableix, per a la futura transferència de drets de sobirania a la nova Unió Europea, l'exigència del consentiment del Bundesrat com a representant dels interessos dels Länder, al costat del del Bundestag, i una adopció de tal consentiment per una majoria de 2/3 en cada una de les cambres. I encara més; l'article 23.1 LF estableix, també, una salvaguarda explícita de les estructures fonamentals de la Constitució: la democràcia, l'Estat de dret, l'Estat social i el principi federal. Es clar que el seu significat pot ser molt ampli. En un sentit restringit aquesta clàusula significaria només que el fet de la integració europea no pot conculcar cap d'aquest principis

¹¹- L'article 23.1 LF disposa: "Amb la fi de la consecució d'una Europa unida, la República Federal d'Alemanya participará en el desenvolupament de la Unió Europea, la qual es subjectará als principis democràtic, d'Estat de Dret, social i federatiu, així com al principi de subsidiarietat, i garantirá un nivell de protecció dels drets fonamentals equivalent en l'essencial al d'aquesta Llei Fonamental. Amb tal fi la Federació podrà, mitjançant una llei, amb el consentiment del Bundesrat, transferir drets de sobirania (...).

¹²- L'article 24 LF no ha estat modificat sinó que segueix regint per a quan es tracti d'institucions internacionals diferents de les europees. Per aquestes darreres és ara d'aplicació el nou contingut de l'article 23.1 LF.

de l'estructura constitucional; però fins a quin punt?. Fins a quin punt no es tracta també de què la Constitució alemanya estableix un manament de promoure al si de la pròpia Unió aquests principis estructurals?. Fins a quin punt el funcionament de les institucions europees haurà de ser democràtic per tal de què Alemanya compleixi amb el manament constitucional? En quina mesura haurà de preservar la Unió Europea el benestar social per tal de què Alemanya assegurí a nivell intern llur propi Estat social?. I finalment, haurà de ser la Unió Europea una associació d'Estats regida pel principi federal?; haurà d'implusar la República Federal d'Alemanya una fórmula d'Unió que tingui en compte l'estructura federal dels seus membres?. El debat està servit.

III- LA PARTICIPACIO DELS LÄNDER EN LA UNIO EUROPEA

L'altre aspecte important sobre el que ha incidit la reforma és en el de la participació dels Länder en la creació del Dret europeu i, en general, en la política de la nova Unió. Aquesta participació pot ser de dos tipus: directa, quan són els Länder els que participen directament en les institucions europees, o pot ser indirecta, quan la seva participació consisteix en una coformació de la voluntat política de la Federació. Començarem per la darrera de les qüestions.

1- La participació dels Länder en la formació de la voluntat política i jurídica de la Federació en l'àmbit europeu (arts 23.4 i 5 LF)

En la situació anterior a la reforma, que seguirà regint fins que no es ratifiqui el tractat de Maastricht, es preveia una certa participació dels Länder en els afers europeus a través del Bundesrat. Diversos acords polítics van donar lloc a la Llei de ratificació de l'Acta Unica Europea de 1986, que anteriorment ja hem citat, i en la que es donava forma definitiva a una pràctica que ja es seguia des de feia alguns anys. En el sistema que dissenya aquesta Llei, els Länder tenen un dret d'informació i un dret de participació pròpiament dit. El dret d'informació consisteix en què el Govern Federal informi al Bundesrat de manera detallada sobre tots els seus projectes en el marc de les Comunitats Europees que puguin ser d'interès per als Länder. El dret de participació es concreta en la possibilitat que el Govern Federal ofereix al Bundesrat de què manifesti llur parer en la ratificació de les resolucions de les Comunitats Europees que es refereixin a matèries de competència exclusiva dels Länder o que afectin a llurs interessos essencials. El Govern Federal tindrà en compte el parer dels Länder en les negociacions. I si aquest parer es refereix a competències legislatives exclusives dels Länder, el Govern Federal només podrà dissentir-hi per motius de política exterior o d'integració.

Aquesta regulació recollia només en certa mesura les aspiracions dels Länder; tingui's en compte que gran part de les competències europees recauen sobre el gruix de les competències ~~europees~~ ^{dels Länder} i que, a més, ben poques competències exclusives queden a Alemanya a favor dels Estats membres, que és on aquesta Llei preveu la seva efectiva participació. La integració a Europa té un cost

competencial molt alt per tots els ents descentralitzats i preservar el principi d'autonomia d'aquests ents suposa un esforç important de redistribució de poder dintre de l'Estat. I a Alemanya l'oportunitat de Maastricht ha servit per complir amb aquesta exigència.

La reforma ha afectat, així, també, a la participació dels Länder i es conté en els nous articles 23.4 i 5 de la Llei Fonamental que, al mateix temps, han estat ja desenvolupats per la ^{ment}Llei de 12 de març de 1993¹¹. D'aquest conjunt normatiu resulta el següent:

a) Els interessos dels Länder s'articulen a través del Bundesrat. En aquest sentit el Bundesrat participa en el procés de la formació de la voluntat política de la Federació sempre que els Länder siguin competents. Aquesta clàusula general es concreta de manera diferent segons del tipus de competència del que es tracti.

b) Un primer grup vindria constituït per supòsits de competència exclusiva del Bund en els que resultin afectats els interessos dels Länder o la Federació tingui la competència legislativa i per tant els Länder l'executiva. En aquests casos el Govern Federal haurà de considerar l'opinió del Bundesrat. Aquesta variant no va ser quasibé discutida al si de la Comissió donat

¹¹- Gesetz über die Zusammenarbeit von Bund und Ländern in Angelegenheiten der Europäischen Union. Bundesgesetzblatt I 1993 pàgs. 313 i seg.

que sembla lògic conferir la facultat de decidir en darrer terme al Bund en l'àmbit de llurs pròpies competències exclusives.

c) En canvi va ser molt més controvertit un segon supòsit que té lloc quan resultin greument afectades competències legislatives dels Länder o l'organització de llurs òrgans o procediments administratius. Aquí l'opinió del Bundesrat és determinant, és a dir, li correspon la facultat de prendre la darrera decisió en les matèries en les que els Länder tinguin la competència legislativa exclusiva, la concurrent o la de desenvolupament de les lleis marc estatals¹¹ o es tracti de l'organització d'òrgans o de procediments administratius.

2- La participació directa dels Länder en les institucions europees

Ja he apuntat anteriorment que el Dret europeu no contempla una participació directa dels ents descentralitzats en els òrgans comunitaris. El Tractat de Maastricht crea per primera vegada un òrgan, el Consell de les Regions, amb meres funcions consultives, que obre aquesta possibilitat. Ara bé aquesta mancança de representació directa de les regions, dels Länder o de les Comunitats Autònomes no ha impossibilitat que, a la pràctica, s'hagin donat algunes formes de participació.

¹¹- Es preveu a l'article 23.5 LLF una excepció a aquesta regla ("en aquest contexte, haurà de salvaguardar-se la responsabilitat nacional de la Federació"). Caldrà veure en el futur quin és el significat que se li dóna, perquè la seva aplicació sistemàtica pot tenir com a conseqüència una ineffectivitat de la clàusula general.

Des de la mateixa creació de les Comunitats Europees els Länder alemanys han mantingut contactes amb la Comissió Europea; han creat la figura d'un delegat o observador que ha actuat com un membre més de la delegació alemanya i, recentment s'ha institucionalitzat la participació de representants dels Länder en Comitès del Consell i de la Comissió. La reforma de desembre de 1992 ha anat, però, encara més enllà.

D'una banda, es reconeix formalment el dret dels Länder de mantenir una representació permanent a Brusel·les (Länderbüros) tot i que sense estatut diplomàtic¹⁷. El més important però és que la reforma autoritza, per primera vegada en la història constitucional alemanya, una representació de tot l'Estat a través d'un representant dels Länder que serà nomenat pel Bundesrat i a qui li correspondrà l'exercici dels drets de la República Federal d'Alemanya, en l'àmbit de la Unió Europea, sempre que resultin greument afectades les competències legislatives exclusives dels Länder. La representació es durà a terme amb la participació i en consonància amb el Govern federal, el que requereix un consens d'ambdues parts¹⁸.

IV- CONCLUSIONS

1. La reforma de 21 de desembre de 1992 estructura un nou sistema

¹⁷- Art 8 de la citada Llei de 12 de març de 1993 sobre la cooperació entre el Bund i els Länder en afers de la Unió Europea.

¹⁸- Art. 23.6 LLF i 6 de la Llei de 12 de març de 1993 sobre cooperació entre el Bund i els Länder en afers de la Unió Europea

de relacions entre el Bund i els Länder en l'àmbit de la divisió competencial com a conseqüència de les noves exigències que comportarà la Unió Europea si es produeix la ratificació del Tractat de Maastricht.

2. El nou sistema contribueix a vigoritzar el paper dels Länder, donant-los-hi un major protagonisme en el procés d'elaboració del dret i de la política comunitàries, segurament per compensar-los de la pèrdua de competències que suposa l'ingrés a la Unió Europea.

3. Potser que la reforma hagués pogut anar encara més enllà; o hagués pogut ser, des del punt de vista de tècnica legislativa, més correcta; o tingui conseqüències no volgudes pel poder reformador, com per exemple un possible autobloqueig institucional que malmeti els esforços de la integració alemanya en una fase decisiva de la construcció europea, o com per exemple una concentració d'aquests nous poders en els executius dels Länder¹⁹. Tot això és possible. Crec, però, que malgrat tot, Alemanya, des del respecte al principi federal, està ja preparada per acarar el futur de la Unió Europea.

¹⁹- Jörg Polakiewicz: *La reforma constitucional alemana de 21 de diciembre de 1992: El nuevo papel de los Länder en la integración europea*. Texte mecanoscrit de la Conferència celebrada a la UAB el 1 d'abril de 1993

L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ NACIONAL A ESCÒCIA

JAUME CIURANA i LLEVADOT

ABRIL 1993

*So long as there shall be but one hundred
of us remain alive we will never subject
ourselves to the domination of the English.*

*For it is not glory, it is not riches, neither
is it honour, but it is Liberty alone that
we fight and contend for, which no honest
man will lose but with his life.*

Extract from the Declaration of Scottish Independence
signed at Arbroath on 6th April, 1320.

L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ NACIONAL A ESCÒCIA

"Senyor, que amb la teva ajuda, pugui el mariscal Wade conduir-nos a la victòria. Que pugui abatre la sedició i precipitar-se com un torrent per esclafar els rebels escocesos."

Aquest text forma part de la lletra de l'himne oficial del Regne Unit, i per tant també de la pròpia Escòcia, i tot i que, evidentment, ja no es canti gaire, sí que ens serveix com a punt de partida per comprendre les difícils i contradictòries relacions entre Escòcia i Anglaterra en els darrers segles.

TRES QÜESTIONS BÀSIQUES

I.- El primer que cal destacar del cas escocès, i que a nosaltres ens pot cridar més l'atenció, és la diferència del procés de construcció política britànica com a Estat-Nació, respecte de l'experiència continental. En el pla conceptual i en el simbòlic, Escòcia ha vist reconegut sempre el seu status de nació constituent, i d'aquí se'n deriva el paper central de la Corona com a institució unificadora de l'Estat. Podríem dir doncs, que, almenys formalment, Escòcia fou un dels socis fundadors del Regne Unit, i que, a diferència d'altres monarquies que sempre han mostrat les seves posicions assimilacionistes, la corona, en aquest cas, va esdevenir el nexa visible d'unió entre nacions diferents. Quan el 1707 Escòcia perdé el seu propi Parlament i passà a dependre de Westminster, a ningú no va preocupar excessivament aquest fet, degut principalment a que, com a conseqüència de les dificultats de comunicació, la presència del que representava Londres en la vida escocesa era pràcticament inexistent. Recordem que la manera més ràpida i segura per anar a Escòcia des de Londres era la via marítima i no pas la terrestre.

II.- En segon lloc, cal dir que Escòcia no s'ha vist mai mancada d'un sentiment nacionalista. Sentiment que s'ha expressat en les més diverses formes i àmbits. No obstant això, el desenvolupament del Nacionalisme polític en la forma d'un moviment de nacionalisme modern només s'ha produït recentment o molt recentment. La distinció entre el Nacionalisme escocès com a moviment polític i el S.N.P. és encara poc clara, potser deliberadament en el context de la ideologia nacionalista i necessàriament en el context dels orígens del partit. Darrerament però, s'ha produït un amarament, que després examinarem, de la ideologia nacionalista en partits tradicionals com són el laborista i el liberal. El recolzament popular al nacionalisme polític escocès ha funcionat i funciona en base a "onades" que, d'una forma més a menys periòdica, aconsegueix arribar a uns percentatges electorals força importants, per després retirar-se a uns nivells inferiors, fins a la propera onada.

III.- En tercer lloc, Escòcia ha tingut, recentment (1979), l'opció de pronunciar-se respecte el seu autogovern a través del referèndum sobre la Devolution Act. Referèndum, que distava molt de ser un plebiscit sobre l'autodeterminació. El que es discutia era si entraven en vigor les lleis especials per a Escòcia i Gal·les que obrien tímidament el camí de l'autogovern. Els canvis que es proposaren estaven continguts en un Llibre Blanc anomenat " **Our changing democracy: Devolution to Scotland and Wales** ", publicat el Novembre de 1975. La llei per Escòcia preveia, a grans trets, les següents qüestions:

- . Una assemblea legislativa pròpia, elegida directa i democràticament, de 150 membres, amb un executiu i un cap de l'executiu.

- . Escòcia tindria poders sobre el govern local, sanitat, treball social, seguretat social, educació no universitària, ciències i arts, habitatge, planificació urbanística i medi

ambient, carreteres i transport, desenvolupament econòmic i recursos naturals, turisme , i dret.

. El Secretari d'Estat per Escòcia continuaria en el Consell de Ministres , i no hi hauria reducció de membres escocesos al Parlament de Westminster. Westminster però, podia encara legislar sobre qüestions compreses en la delegació de poders a instàncies o amb el consentiment de l'administració escocesa, i el Secretari d'Estat podia vetar les lleis de l'assemblea escocesa si les considerava lesives o perjudicials als interessos del Regne Unit.

. L'administració escocesa es finançava per un capmàs en bloc, essent descartada una primera proposta de recàrrec impositiu.

Per a que fos aprovada la Llei calia un 40 % dels vots favorables. Els resultats del Referèndum de la Devolution Act d' 1 de març de 1979 a Escòcia foren els següents:

. A favor	33 %
. En contra	31 %
. Abstencions	36 %

Així doncs, la llei de devolució de poders d'Escòcia fou derogada, perdent-se una oportunitat per avançar o iniciar el camí de l'autogovern.

El perquè d'aquests resultats cal cercar-lo en moltes i diverses causes, però sens dubte, fou determinant la posició dels diferents grups polítics i d'opinió a Escòcia, que fou molt confusa. Així, per exemple, si bé l'Església escocesa i els sindicats (STUC) consideraven la Devolution com un "insult a la dignitat del poble escocès", promogueren el " sí " en el referèndum. El partit laborista, òbviament la recolzà, mentre que el partit conservador la rebutjava per innecessària. Pel que fa a la posició del S.N.P respecte la Devolution, si bé els seus simpatitzants n'eren fervents partidaris, la línia oficial del partit la rebutjava

per insuficient, fet que contribuï a confondre l'electorat.

La confusió arribà fins i tot, en relació a l'adscripció nacional dels propis escocesos: l'any 1970, un 77 % es declarava " només escocès " per un 18 % que es considerava " britànic "; l'any 1979, després del referèndum on hi hagué una politització molt intensa del sentiment de pertinença, el percentatge del " només escocès " havia baixat fins un 52 % i el de " britànic " es situava en el 35 %.

ELS PARTITS POLÍTICS

SCOTTISH NATIONAL PARTY

El Scottish National Party nasqué l'any 1934 com a conseqüència de la fusió del National Party of Scotland, fundat l'any 1928, i el Scottish Party, creat el 1932. El S.N.P. està afectat des de la seva fundació d'una certa falta de cohesió i de maduresa organitzativa. Una mostra d'això, n' és, per exemple, l'erràtica política del partit respecte Europa: als anys 60 i 70 es tenia una posició radicalment contrària a la CEE ("no canviarem la tirania de Londres per la de Brussel·les"). Amb el canvi generacional de l'any 1979 es produeix un gir en la política respecte de la CEE, i en l'actualitat, Europa és un dels principals arguments de la política del partit ("Escòcia a Europa").

El S.N.P ha pecat, històricament, d'un cert dogmatisme ideològic que li ha impedit vertaderament fer política, condemnant-lo, a una posició marginal en el rígid sistema electoral i de partits britànics, amb l'única salvetat de la gran campanya " It's Scotland Oil " realitzada amb motiu de l'aparició de petroli al Mar del Nord, davant les costes escoceses, cap el 1972 (vegeu Annex 1). Aquesta campanya, assenyalà el camí al S.N.P per obrir-se a sectors socials on fins aquell moment no havia arribat. El S.N.P. ha passat, i en certa manera encara està passant, de ser una organització-

moviment on guanyar eleccions i poder era menys important que mantenir purs certs principis, a un partit modern amb voluntat de pensar en termes de tàctica i estratègia per aconseguir poder.

En la història del Scottish National Party dels darrers vint anys podem arribar distingir fins a cinc etapes diferents en el seu posicionament polític.

1ª Etapa (1971 - 1975). Són anys d'un intens debat en el si del S.N.P., que coincideixen amb un govern laborista a Londres. És precisament amb la idea de ser decisius a Westminster condicionant el govern , que s'accepta i apareix el concepte de "gradualisme" en les reivindicacions nacionals i el partit opta per demanar la Devolution.

Com a exemple d'aquest " gradualisme", en els textos del S.N.P., trobem fragments com el que segueix:

" La idea que el S.N.P. declararà unilateralment la Independència en cas d'aconseguir la majoria de M.P.s, no només és terrorífica per l'electorat, sinó que és també molt arrogant...no hem de donar l'oportunitat a l'electorat de votar per una Gran Bretanya unida o una Escòcia separada...Crec que és prioritari que deixem clar que acceptem la idea d'aconseguir l'autogovern a través de l'exercici d'una fase d'autogovern intern..."

(17 octubre de 1971/ National assembly)

A finals del 1974, tot i que es continua promovent la Devolution com a objectiu nacional, comencen i s'incrementen les discussions internes entre moderats i radicals.

2ª Etapa (1976-1978). S'imposen els radicals i es promou la campanya " Independence - nothing less". En aquest període es produeix una posició absurda del Grup Parlamentari del S.N.P

a Westminster, ja que aquest recolzava els laboristes que promovien la Devolution. Es produeix, doncs, una crisi interna de lideratge i augmenta la confusió en el grup parlamentari: per decisió del partit, s'impedí la creació d'una coalició pro-Devolution, cedint tot el protagonisme al partit laborista, reforçant així, la posició contrària a la Devolution del partit conservador.

3ª Etapa (1979). Referèndum de la Devolution - Act. El S.N.P va mantenir la posició de no promoure el vot favorable a la devolució de poders per Escòcia, i per tant, oposar-s'hi per insuficient. Recordem que eren els radicals qui dirigien el partit en aquell moment. Amb el ja ressenyat resultat negatiu, es va produir una major radicalització encara del S.N.P i es va deixar sol al Labour Party en la reivindicació de la Devolution, fet que serví al Partit Conservador per justificar la seva tradicional negativa a dotar d'autonomia a Escòcia. Aquest any 1979 marca el punt més baix del nacionalisme escocès, que quedà en una situació de decadència. Dins del S.N.P., es produeix un recanvi generacional amb l'entrada del 79 Group, dirigents molt joves, a la ratlla dels trenta anys, que prepararen el partit per la travessa del desert, dels anys 80.

4ª Etapa (Dècada dels 80 - 1992). Després de les successives victòries conservadores, tot i que a Escòcia no van guanyar mai, les perspectives d'una autonomia per Escòcia eren pràcticament inexistents. Sota el Thatcherisme, i després del fracàs del Referèndum, el S.N.P no tenia altra sortida que intentar passar uns anys refent-se i estructurant-se com a partit més que no pas com a moviment com havia estat fins aquell moment. Cap al final de la dècada dels 80 i els primers anys dels 90, amb la puixança dels nacionalismes d'alliberament a l'Europa Central i de l'Est, el S.N.P veu la possibilitat de situar-se, en els anys següents, com a una força determinant per al futur d'Escòcia.

5ª Etapa (1992). Èxit o decepció. Els resultats de les eleccions de 1992 foren sentits pels nacionalistes escocesos, de forma dissimulada o no, com una gran decepció . Decepció tant per les expectatives que s'havien creat arreu sobre els seus resultats, com per la nova victòria conservadora a Londres que feia més difícil qualsevol accés a l'autogovern per part d'Escòcia. Amb un 1,85 % del vots del conjunt del Regne Unit i un 21.4 % dels vots escocesos, i tot i augmentar respecte les eleccions del 1987 tant en vots com en percentatge, el S.N.P perdé un dels seus 4 diputats a Westminster, quedant fins i tot, per sota, en nombre d'escons, del partit nacionalista gal·lès. (Vegeu Annex 2). Guanyar 7'4 punts i 200.000 vots d'unes eleccions a unes altres pot considerar-se, també, un èxit; però la victòria conservadora i les grans expectatives féu considerar-ho un fracàs.

LABOUR PARTY

El Partit Laborista és potser el partit que ha fet un canvi més sustancial darrerament. Un canvi, no tant en els objectius com en l'accent, en la insistència, en la importància i prioritat que s'ha donat des del LP a la qüestió nacional escocesa. Hi ha però una raó per la que, tret que es tractés d'un cas d'escisió, el LP britànic mai no abonarà una posició independentista per Escòcia: Anglaterra és Conservadora i Escòcia, Laborista. En l'actualitat, dels 271 diputats laboristes a Westminster, 49 són escocesos, mentre que dels 336 diputats conservadors únicament 11 són escocesos. Una hipotètica independència d'Escòcia, significaria perpetuar per molts anys una Anglaterra conservadora.

Des de 1979 el LP ha mostrat cada vegada més interès en la idea d'una Scottish Home Rule, fins el punt d'haver generat tensions dins del propi partit. Així, s'ha arribat a crear un

corrent escocès en el L.P. conegut com la Scottish Labor Action (S.L.A.). A més, el partit laborista pot concórrer a les eleccions generals a Escòcia amb un programa diferenciat.

El LP ha estat sempre la força majoritària a Escòcia, i tot i això, en els últims tretze anys, el Secretari d'Estat per Escòcia ha estat sempre del Partit Conservador.

Avui, el LP està liderant el protagonisme polític de la Campanya per l'Assemblea Escocesa (C.S.A.), que ha aconseguit el consens entre els grups formadors d'opinió a Escòcia. Hi participen a més del L.P., els Sindicats Escocesos i personalitats individuals: eclesiàstics, professors. El S.N.P., no és el capdavanter d'aquesta iniciativa, i si bé hi està d'acord, no ha estat capaç d'aglutinar al seu voltant la majoria de la població escocesa desitjosa d'aconseguir determinades quotes d'autogovern.

Un dels factors que poden explicar la diferència de criteris entre el S.N.P i el L.P. és que molts dels fundadors del S.N.P. havien estat socialistes en la seva joventut, i varen separar-se del L.P., fet que històricament ha dificultat una entesa amb aquest partit i que ha creat una recel gairebé hereditari entre els dos partits.

CONSERVATIVE PARTY

El Partit Conservador a Escòcia ha estat, des de 1955, la segona força política, a molta distància del Partit Laborista, en nombre d'escons. No obstant això, des que Margaret Thatcher va arribar al poder, i després amb John Major, el Secretari d'Estat per Escòcia ha estat sempre conservador. Ian Lang, cap del PC a Escòcia és qui ocupa actualment aquest càrrec.

Des del PC es rebutja frontalment tota opció que impliqui destruir la Unió, però conscient de la seva posició

minoritària a Escòcia (recordem que només 4 punts i 120.000 vots el separen del S.N.P), veu la necessitat de fer, almenys, algun gest per guanyar credibilitat entre els escocesos. En aquest sentit, la proposta que està estudiant en l'actualitat el Govern de Londres preveu revitalitzar el Gran Comitè Escocès, format pels 72 diputats escocesos a Westminster, cedint-li certes tasques legislatives. Això comportaria que no totes les lleis que s'apliquen a Anglaterra i Gal·les, siguin automàticament aplicades a Escòcia, sinó que el Gran Comitè podrà intervenir-hi. Aquesta mateixa proposta també preveu dotar de noves responsabilitats a l'Oficina Escocesa (Scottish Office), que és la responsable d'executar les diferents polítiques sectorials per Escòcia. Per comprendre millor quina és la intenció del PC, n'hi ha prou amb conèixer l'opinió del Primer Ministre John Major, que interpel·lat sobre la qüestió, no dubta en afirmar que: " L'augment de l'autonomia escocesa es deu més a raons pràctiques, com ara la distància amb Londres, que no pas per l'existència d'un sentiment dins del poble escocès."

SCOTTISH LIBERAL DEMOCRATS

Foren creats el 1988 per fusió del Scottish Liberal Party i el Social Democratic Party a Escòcia. El 1992 tingueren un 13% dels vots a Escòcia i aconseguiren 9 dels 72 escons escocesos a Westminster.

Defensen un Parlament propi (Scottish Home Rule), però rebutgen la Independència, bàsicament per raons econòmiques i comercials. (vegeu Annex 3). El seu model pel UK és el federal a l'estil d'Estats Units i Alemanya.

QUIN FUTUR PER ESCÒCIA ?

Com a cloenda d'aquesta ràpida pinzellada sobre l'estat de la qüestió nacional a Escòcia, podriem dir que el seu futur

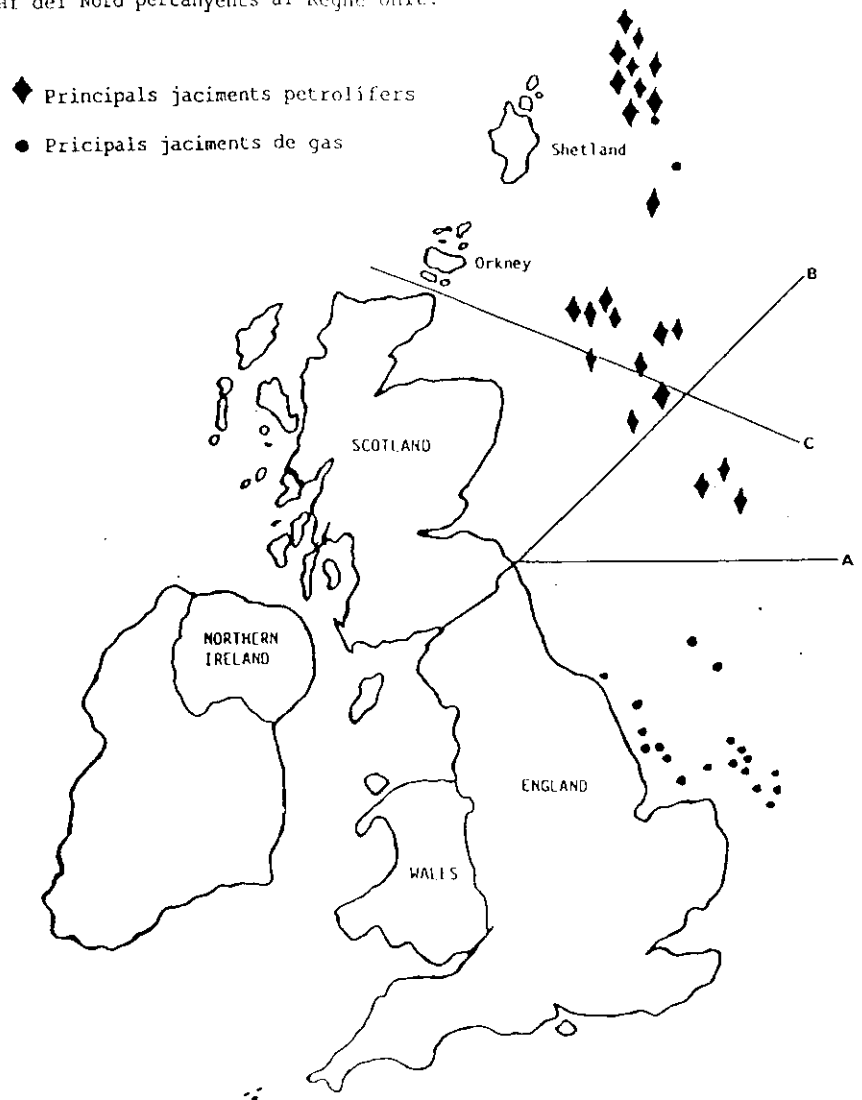
immediat passa, actualment, per la Campanya per una Assemblea Escocesa, recolzada pels laboristes, liberals, personalitats independents i entitats i amb el S.N.P - com a organització - sense acabar-s'hi d'implicar del tot.

El futur d'Escòcia però, passa, bàsicament, per la voluntat del Partit Conservador al Govern de Londres i per la proposta que properament serà presentada. A curt termini, els partidaris de l'autogovern per Escòcia hauran de decidir si accepten la proposta conservadora del Gran Comitè Escocés o pel contrari, opten per enfrontar-s'hi. El govern de Major ha posat com a condició per a tirar-la endavant que els partits de l'oposició l'acceptin i hi cooperin, ja que, de no fer-ho, la proposta seria retirada, i laboristes, liberals i nacionalistes apareixerien davant dels escocesos com els responsables de no haver avançat gens ni mica en l'autogovern.

Permeteu-me acabar aquesta curta però intensa repassada sobre l'estat de la qüestió nacional a Escòcia, amb unes paraules d'Alex Salmond, líder del S.N.P., aplicables també al nostre país : " Escòcia - diu Salmond, Catalunya diríem nosaltres, - no és una causa perduda, sinó que és una causa per guanyar."

Jaume Ciurana i Llevadot

Abril 1993

Una qüestió que va encoratjar els nacionalistes escocesos als anys 1960 - i més endavant - va ser la descoberta de petroli al Mar del Nord. Quan s'hi van instal·lar per primer cop plataformes petrolieres, va ser necessari decidir si se'ls aplicaria el sistema legal anglès o l'escocès, i es va acordar que el sistema escocès regiria per a totes les instal·lacions al nord de la línia A del Mapa ; la línia A va cap a l'est des de l'extrem oriental de la frontera anglo-escocesa. Va resultar després que aquesta decisió posava totes les plataformes petrolieres sota la llei escocesa. Els nacionalistes escocesos van suggerir que també significava que tot el petroli era escocès: per tant, deien, una Escòcia independent podria reivindicar tot el petroli. De fet, però, si Escòcia se separés, aleshores la resta del Regne Unit podria argüir que, segons la majoria de convencions internacionals, la divisòria hauria de ser la línia B; aquesta línia B és a 90° de la costa a l'extrem oriental de la frontera anglo-escocesa. En aquest cas, Escòcia no sortiria tan ben parada. Una amenaça encara més seriosa per a Escòcia és que les illes d'Orkney i de Shetland, que no es van unir a Escòcia fins al 1469, no se senten gaire escoceses. Si Escòcia se separés del Regne Unit, és possible que Orkney i Shetland se separessin d'Escòcia. En aquest cas, a Escòcia només li quedaria probablement el petroli que hi ha entre les línies B i C! La línia C divideix les plataformes entre Escòcia i les illes, donant cada una de les plataformes al tros de terra que hi és més a prop.

David N. King. "Govern central i governs locals a la Gran Bretanya".
 Barcelona, 1985.
 Institut d'Estudis Autonòmics. Quaderns de Treball 22
 Generalitat de Catalunya.

Thatcher's old guard sunk as tide turns to the wets

It was what the right of the Tory party had long suspected, John Major was never really a diehard Thatcherite.

His new cabinet last night reflected its worst fears. He is almost an old-fashioned wet, a One Nation Butler, one of his own heroes.

The right has lost all its influence at the top. Major, the consensus politician, created a cabinet in his own image. It will be less hard-nosed economically than the one which he inherited from the warrior queen and it will be much more socially conscious.

The man who first impressed Margaret Thatcher by being tough on the old as a junior social security minister six years ago will now attempt to implement his own vision of the classless society.

The 11 years of Thatcher will be seen for what they were if Major and his new cabinet succeed; a radical departure from the post-war era of Churchill, Macmillan, Home and Heath.

Thatcher was a revolutionary. Major is a true conservative who would have sat easily in Heath's cabinet alongside the then education secretary, the Countess of Finchley.

The promotion of Michael Heseltine to the revamped Department of Trade and Industry was a clear signal that Major believes that the government does have a role in promoting industry and new technologies.

In her first cabinet, Thatcher signalled her view that such a role was beyond the government by appointing to that post Sir Keith Joseph, the man who played the Saint John role in the coming of Thatcherism as an undiluted political philosophy.

Heseltine has always been a cor-

poralist, firmly believing that his managerial skills and input could help to rebuild the economy. If it is good enough for Japan and Germany, than it is good enough for the arch-pragmatist who brought down Mrs Thatcher 16 months ago.

By allowing Heseltine an expanded department, which takes in North Sea oil, Major is accepting that the government does play an active role in helping businesses to flourish. It is not just creating the right financial conditions, ministers have to take a pro-active role if Britain is to stand its ground in Europe and world markets.

By appointing Gillian Shephard to employment, the old Ministry of Labour, Major also made it clear that he was not turning the clock so far back that the unions would again be involved in intransigent discussions. That door has been firmly bolted.

He moved women's issues with her to employment, so signifying his interest in raising their profile in national life. With two women in the Cabinet, for the first time since Harold Wilson was premier, Major should improve Tory support among women.

The promotion of Malcolm Rifkind to the major post of defence was a welcome surprise to the talented Scottish advocate who failed to see eye to eye with Major over rail privatisation.

Despite their differences on policy, Major recognises Rifkind's talents and wanted to give him a bigger job than transport.

The Prime Minister demonstrates old-fashioned wet touches, writes Westminster Editor Tom Condon, as he creates a team in his own image to serve Britain in the 1990s

JOHN MAJOR'S BRITAIN

The semi-privatisation of rail now planned will be handled by the emollient John MacGregor, former leader of the house and another promoted moderate who takes over transport.

Promotions for Kenneth Clarke and Virginia Bottomley, both regarded as coming from the wet wing of the party, also signalled Major's determination to give the government a more human face after 13 years in office.

when the old showman of the Tory party always liked to put a smile on the face of the nation.

Major's promise of creating a nation at ease with itself seemed to fit the new ministry. David Mellor, the combative former chief secretary to the Treasury, is ideally suited to his new role. He is both an opera buff and, like his close friend Major, a Chelsea supporter.

Major also made it clear that he is serious about his much-criticised Citizen's Charter by creating a new ministerial post to give Whitehall teeth in an initiative still regarded with some scepticism by the public. But giving the post to William Waldegrave must raise questions over how much control the civil servants will have over the new ministry.

He also placed the old right by promoting one of their former loyalists, now rapidly moving to the centre, Michael Portillo, to chief secretary at the Treasury.

The last remaining right winger in the cabinet is Peter Lilley, demoted from trade to make way for Heseltine. He moves to social security to take over from Tony Newton who becomes leader of the house.

The promotion and retention of Heseltine and Douglas Hurd ensure continuity with the Thatcher era while emphasising the government's more caring and interventionist role. Hurd, despite his undoubted talents, took more than seven years to make it into Mrs Thatcher's cabinet because of the question marks she

put against the man who had been Ted Heath's private secretary throughout his four years in Downing Street.

Major respects Hurd's abilities and, unlike Mrs Thatcher, does not want to be foreign secretary as well as Prime Minister.

The departure of Kenneth Baker and Tom King from Home Office and defence is regarded as closing another chapter on the Thatcher era. Both men were inherited by Major but neither is close to him and neither has distinguished himself over the past 16 months.

Baker, a shameless apologist for the former Prime Minister when he was party chairman, got the Home Office only because Michael Heseltine rightly regarded it as a graveyard for his political ambitions when he returned to cabinet in November 1990. It has turned out to be just that for Baker.

King, bad-tempered and pompous, has not impressed Major, who prefers a much lower key approach to decision-making and does not like to see subordinates openly bullied.

In his first cabinet, Major has called a halt to the ideological battle that was launched by Thatcher and Sir Keith when they hijacked the Tory party with the defeat of Heath in 1975. There are no obvious right-wing ideologues in senior cabinet posts, even Lilley is renouncing the old faith. The likes of Nick Ridley, Norman Tebbit and Cecil Parkinson are now fast-fading memories as Major tries to stamp his own image on Britain in the 1990s.

He said he wanted to create a nation at ease with itself. That question remains open.

What is not in doubt after his Day of the Long Knives yesterday is that he has certainly created a cabinet as case with itself.

UK SHARE OF THE VOTE

	Seats	Gains/Losses	Votes	%	1987 %
Con	336	(-34)	14,231,884	41.85	42.2
Lab	271	(+39)	11,619,306	34.16	30.8
Lib Dem	20	(-2)	6,083,661	17.88	22.4
SNP	3	(-1)	629,552	1.85	1.35
Plaid C	4	(+1)	154,857	0.46	0.42
Green	0	(-)	171,703	0.50	0.26
Others	17	(-3)	1,119,241	3.29	2.59

SCOTTISH SHARE OF THE VOTE

	Seats	Gains/Losses	Votes	%	1987 %
Lab	49	(-)	1,142,835	38.9	42.4
Con	11	(+2)	752,599	25.6	24.0
Lib Dem	9	(-1)	383,856	13.0	19.2
SNP	3	(-1)	629,552	21.4	14.0
Others	0	(-)	32,573	1.1	0.4

INDEPENDENCE FOR SCOTLAND YES OR NO?

In recent years, it has been suggested that Scotland should or could become an independent state, either within or outwith the European Community. The Scottish Liberal Democrats, while strongly supporting the creation of a Scottish Parliament, do not support independence.

1. WHY THE LIBERAL DEMOCRATS OPPOSE INDEPENDENCE

There is no doubt that Scotland could survive economically if independent, but independence would create drawbacks as well as any perceived benefit. Here are a few reasons:

1.1 Would Scotland have a separate currency? If we did, it would be subject to exchange rate fluctuations, even if part of the European Exchange Rate Mechanism (ERM). Separate currencies produce inconvenience for travellers and considerable problems for exporters. The need to change currencies would be a disincentive to tourism, particularly from England. A Scottish currency would be the only "petro-currency" in the European Community (EC), i.e. closely tied to the price of oil (priced in US\$), making a Scottish currency vulnerable to fluctuations in the world oil price. A rise in world oil prices could therefore lead to a strong Scottish currency, making our exports (particularly whisky) prohibitively expensive abroad.

If Scotland did not have its own currency and continued to use Sterling, the Scottish money supply would then be effectively controlled by the policies of an English Government, in which Scotland would have no input. It is notable that the Republic of Ireland, which left the UK in 1922, continued to use Sterling until 1979; Ireland was effectively forced to copy British economic policies such as decimalisation in 1971 and membership of the EC in 1973, whether Ireland wanted to or not.

Liberal Democrats support a single European currency as a long term goal, but such a currency is still several years away, especially after the Danish rejection of the Maastricht Treaty of European Union in mid-1992.

1.2 Membership of the European Community would not be automatic, even though the territory of Scotland is part of the EC. Countries such as Spain, fearing the independence of Catalonia, etc, could in theory veto separate Scottish membership. For Scotland to be outside the EC would be economically disastrous, leading to the relocation of many businesses out of Scotland. The EC is also reluctant to encourage the break up of states; EC Foreign Ministers have publicly opposed the break up of Czechoslovakia.

1.3 Having separate armed forces is a symbol of statehood. But Scottish armed forces would be far smaller than the current British forces; it is doubtful whether they would be as effective. And if Scotland were to leave the UK, what would happen to Wales and, especially, Northern Ireland? Would Scottish troops continue to be sent there to keep the peace? Even after independence, Scotland could not ignore Northern Ireland's troubles, given that Northern Ireland is only 12 miles from the Mull of Kintyre.

1.4 Debts and assets of the UK would have to be divided up if Scotland became independent. Do most Scots really want to see the demise of British public institutions such as the BBC, and with that their favourite TV programmes? Division of assets, such as the overseas embassies and North Sea mineral rights, would be fraught with difficulties and unnecessary arguments.

1.5 Business confidence would be badly affected by Scottish independence, with the resultant constitutional upheavals, new tax systems and different currencies. Businesses like constitutional stability; lack of business confidence can lead to recession and lost jobs.

2. OUR PLANS FOR SCOTTISH HOME RULE

The Scottish Liberal Democrats were formed in 1988 through the merger of the Scottish Liberal Party and the Social Democratic Party (SDP) in Scotland. Both our predecessors were firm advocates of Scottish home rule, a view which we continue.

Scotland is a country with a strong national identity and separate administrative, education and legal systems. We believe that Scotland needs its own Parliament, but not the disruption that independence would cause. Liberal Democrats believe that our plans for a Scottish Parliament and Government would meet the patriotic aspirations of the Scottish people, as well as bring better administration, while preserving useful links with the rest of Britain.

The Liberal Democrats propose:

2.1 A Scottish Parliament would be created, with control over all policies except the macroeconomy (i.e. the currency), defence and foreign affairs. This Parliament would not be based on the outdated Westminster model, with its ancient rituals and rules. We want Britain to be transformed into a Federal state (like Germany and the USA), with a Welsh Senate and English Regional Assemblies too. The Scottish Parliament would be entrenched, i.e. Westminster would be unable to abolish or override it.

2.2 Proportional Representation would be used to elect the Members of the Scottish Parliament ("MSPs"). We propose a slight modification to the tried and tested "Single Transferable Vote" system (as used in Ireland), with each party being allocated a few extra "top-up" members to ensure that the number of MSPs of each party reflected the wishes of the voters.

2.3 A Scottish Government chaired by a Prime Minister of Scotland.

2.4 Reduction in the voting age to 16 with the ability to stand as a candidate at 18 (currently 21).

2.5 A Bill of Rights incorporating the European Convention on Human Rights into Scots Law.

2.6 Funding would be provided for the new Scottish Government by paying all taxes raised in Scotland into a Scottish exchequer. The Scottish Parliament would have the right to set income tax at a slightly higher (or lower) rate than in the rest of the UK. The UK exchequer would pay Scotland a share of corporation tax, petroleum revenue tax and fixed asset sales raised on a UK basis. An equalisation fund would be set up to ensure that Scotland would not suffer from lower tax revenues than the rest of Britain. Scottish local authorities would be financed by a local income tax instead of the poll tax (or the government's proposed replacement "Council Tax").

If you would like to know more about the Scottish Liberal Democrats, or would like to join the Party, please write to us at 4 Clifton Terrace, Edinburgh, EH12 5DR, telephone 031-337 2314, fax 031-337 3566.

This paper is a summary of the party's position on Scottish constitutional reform and should not be viewed as conclusive. The Party's official policy is fully described in our paper "Sovereignty & Integration", available from our Edinburgh office, price £2.50.

© Scottish Liberal Democrats, July 1992.

Union rises above nationalist wave

The Tories were the only party in Scotland which did not lose on Thursday says **MICHAEL FRY** and that is a moral victory which marks an end to the years of threatened extinction

THE big question in Scottish politics is whether the latest wave of nationalism has spent itself. We know from experience that such waves are tidal, with surging flood followed by sluggish ebb. Perhaps indeed the stream is too shallow ever to inundate permanently our old political landmarks.

Certainly one of them has re-emerged from what everybody assumed to be terminal submersion. It may be a bit outrageous, faint-hearted that I was until I heard the result from Aberdeen South, to call the modest upturn in Conservative fortunes a victory. But it does, at the least, end the uninterrupted decline of Scottish Toryism since 1979. And that in itself may mark the completion of one cycle of nationalism.

The picture becomes clearer if we look not so much for a winner of the election in Scotland as a loser. That is above all the Scottish National party. It sought a mandate for independence, and came back with fewer seats than Pled Cymru. It got its campaign wildly wrong, especially in the ridiculous enterprise of out-flanking Labour on the left.

The symbol of how wrong it was is the fall of the man behind the enterprise, James Sillars, a politician of courage and eloquence, but

also of consistently disastrous strategic vision. It has always amazed me how he and Alex Salmond could so misread Scotland, as a country seething with barely repressed socialist ardour. If they cannot learn better by the evidence, they must learn by the more painful process of defeat. The SNP has to start again, doing what it should have done at the outset, and throwing off the silliest Scotch myths.

A second lot of losers were the Liberal Democrats, despite their sounder sense. They have not done badly, but neither in seats nor in influence have gained anything.

By reason of its being stuck in the same stalemate, we might even count as a loser Scotland's winning party. Labour can find nothing ob-

for change. No more change, and reversal of changes since 1979, make up Labour's basic Scottish agenda, and the secret of its control. The Constitutional Convention has anyway already tried to burst asunder the staid conventions of Scottish politics, but in vain. Its cosmetic revolutionary scheme festooned by all sorts of loony nonsense, has demeaned the issues before it. The latest amateur wheeze of its leading lights, to recommend tactical voting as a means to a Tory-free Scotland, has flopped.

The one initiative open to it is to bring in the nationalists. That would form a *tabula virans* of the doom-day scenario, with three out of four Scots voters vicariously represented in appealing postures. But for all it will have to do in the next five years, the Convention may as well dissolve itself. Once we survey this sorry scene, it might seem not unreasonable for Conservatives, despite their modest measurable improvement, to claim a moral victory. The question for them too ought to be what to do with it. No Scottish Tory can have been comfortable with the fact in the course of the last decade his country and his party had come to regard each other with mutual loathing.

But now the days of desperate defensiveness, of staring extinction in the face, are at an end. With that ordeal past, Conservatives can surely take a less embattled, a calmer, kinder view of the Scotland they must continue to govern.

For example, it would be a mistake to call a referendum on independence or the status quo. Beyond doubt a majority would be secure for the latter, and nationalism could be marginalised for a generation. But there is no need of Unionist militancy at this point.

It would be far preferable for John Major to make sure some flesh is put on Ian Lang's hints during the campaign that he has a few ideas for non-legislative devolution up his sleeve, without being able to say what they were.

More especially, the Tories should work on a positive programme to disown the anti-patriotic label which has stuck to them. Each wave of nationalism does leave Scotland a little more nationalistic. But Scottish nationalism easily assumes an apolitical form — so far, at any rate, it has not proved incompatible with the Union. In that form, it is something Conservatives should welcome and build on rather than spurn and reject.

SUNDAY TIMES SCOTLAND
12 APRIL 1992

A real agenda to change the mood of Scottish politics

Outsider

Arthur Midwinter

THE General Election result dashed the hopes of many who anticipated a "New Scotland" with some form of constitutional reform. In the aftermath, new campaigning groups for a multi-option referendum on the national question have been set up, arguing that there is now a constitutional crisis as 75% of Scotland voted for parties offering constitutional reform.

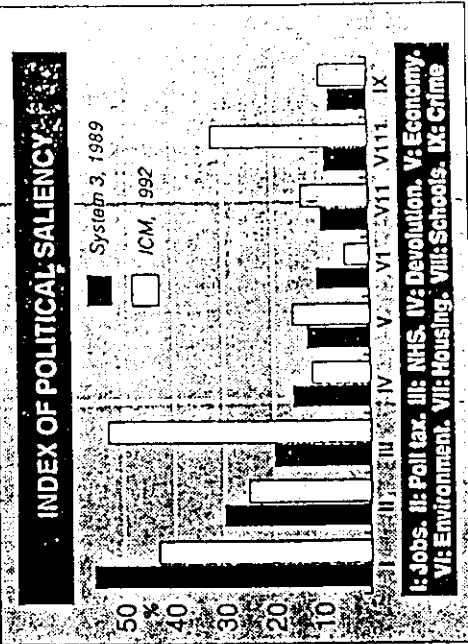
In part, the reasons are self-evident. The constitutional issue was much less important than party politics and party activists, political journalists, and some academic analysts portrayed the constitutional issue as a key issue.

Unlike these groups, however, voters who supported independence, devolution, and the status quo. That is why political threats that the Conservatives will have a "rough ride" in Scotland with prospects of "civil disobedience" in favour of "political disruption" at Westminster, serve little credence as a serious political strategy. They are reminiscent of the gesture politics of the early eighties when a handful of councilists in Britain adopted similar tactics and threatened "illegality" as a means of defeating the Government and all of them failed.

The Conservatives therefore reform make much of the Constitutional lack of legitimacy in the nature of the Union since they require the consent of the other peoples of the United Kingdom.

Moreover, as the evidence is that people care more about socio-economic issues than constitutional issues, a multi-option referendum would prove nothing. It would show that some Scots favour the Union, some favour devolution, or independence, and I suspect the results would simply highlight all the weaknesses of the British Government and do not require a separate Scottish mandate. By all means they should examine the prospect for improving the governmental system, but avoid any move towards the half-baked scheme for devolution prepared by the Constitutional Convention.

Proponents of constitutional reform make much of the Constitutional lack of legitimacy in the nature of the Union since they require the consent of the other peoples of the United Kingdom.

in the present devolution proposals including the limitations on political autonomy in the financing proposals, and the limitations on Scottish political representation at Westminster.

The Conservatives, however, ought not to continue to treat the Scottish electorate so treatively. Pressure for constitutional reform is but a reflection of a deeper discontent with the policies of the Government. The Union has been under stress because of the Scots' dislike of the political philosophy known as Thatcherism. If Mr Major wants a return at the polls, he must emphasise on social and community values that there was in the 60s.

That is why Mr Lang is right to seek to change the "tone and mood" of Scottish politics, and the reshuffling of ministerial appointments in the Scottish Office was a good start. Now the Conservatives must apply the same logic and not a constitutional reform but a modification and softening of policy in recognition of Scotland's distinctive problems and values by relaxing the traditional British convention of policy uniformity throughout the UK.

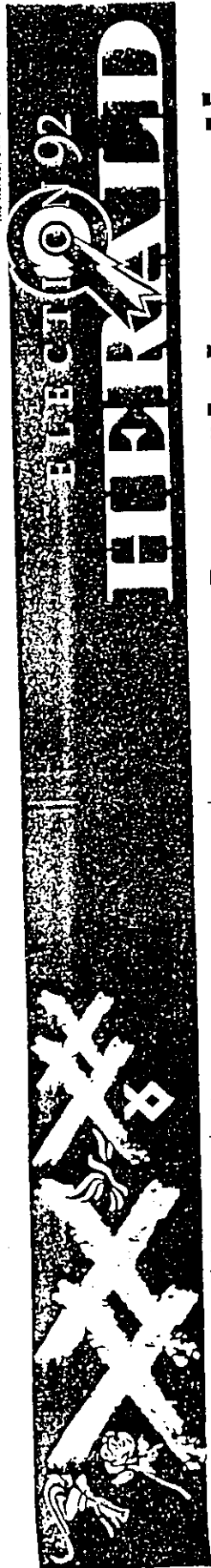
There are a large number of issues which have been ignored in the Thatcher decade which raise the stress of the Union. These include:

- The need to address the growth in the number of people in the bottom of poverty. Con- siderable rhetoric about choice is meaningless for the large number of Scots in poverty and who lack the resources for effective choice.
- The need to buy a council house one cannot afford is no right at all.
- The need to address the basic structure of the economy, the NHS, when the conditions of matching supply and demand cannot be met. This requires the Government to recognise there is a resource problem, not hide behind theoretical concepts of efficiency and management practice.
- The need to rebuild trust with teachers in our schools by consulting and listening to them as professionals rather than dismissing them as vested interests, and thus provide a basis for a return to partnership between government and the teaching profession.
- The need to recognise the wider political benefits of a more extensive process of consultation with local authorities.

Arthur Midwinter is Professor of Politics at the University of Strathclyde and co-author of *Politics and Public Policy in Scotland* (Macmillan).

Interest rate change.

With effect from the 6th May the interest rate charged for TSB Threshold and TSB MasterCard will be increased from 1.95% to 2.05% per month. Interest at the new rate will first

Pondering the answer to the Scottish question

HAVING confounded the pundits and perhaps even surprised themselves in Scotland, the Government is now likely to hasten slowly in addressing the Scottish question which undoubtedly remains even if the climate in which it is debated has changed.

Few things were more striking about Mr. Major's personal campaign than the absolute conviction with which he denounced the Labour and Liberal Democrat devolution proposals as a threat to the Union and an almost inevitable slippery slope to separation via increasing friction between Edinburgh and Westminster.

Along with his opposition to PR and any prospect of a federal Europe it was possible to see his conviction hardening almost day by day. It is clear that he would not let the election debate but the handling of Scottish parliamentary business can doubtless be arranged. We are almost certain to see the revival of the Scottish Select Committee — defunct since 1987 — providing

price to be paid had not had so much of an airing.

He and Mr. Lang made a good start to giving it one during the campaign. This illustrated a truth politicians, wise as well as to try and compromise with perceived popular opinion, often ignore as potent as the one you really believe in. With their backs to the wall the Tory Party was forced to return to its Unionist roots and found that it has paid off.

The Government has first of all gained a breathing space during which they can say they are "taking stock" and during which they may be able to enjoy watching Labour and the Libs fall upon each other's arms and replay the local elections and the inevitable front of Scottish Labour.

Some measures to improve the handling of Scottish parliamentary business can doubtless be arranged. We are almost certain to see the revival of the Scottish Select Committee — defunct since 1987 — providing

once again an all party committee to scrutinise in detail the activities of the Scottish Office.

The chief in the past he offered to a Labour MP. Membership would be good training for the three Scottish new boys the Tories will be delighted to welcome, and it would remove the faint stigma from the Scottish Office of being the only major department of state not to have such a monitoring body.

Then Ministers may create more specifically Scottish organisations to deal with particular problems arising with the Scottish Government, and during which they may be able to enjoy watching Labour and the Libs fall upon each other's arms and replay the local elections and the inevitable front of Scottish Labour.

Some measures to improve the handling of Scottish parliamentary business can doubtless be arranged. We are almost certain to see the revival of the Scottish Select Committee — defunct since 1987 — providing

pedally rewarding exercise for government, could be turned to Tory advantage if they are able to produce a pattern of smaller all purpose authorities with which all people can identify. Something along the lines of the traditional counties might achieve that, although the Tories would have to give the few new authorities the Eastwood and Blairgowrie and Milngavie and they have strength.

This will doubtless meet fierce opposition from those local councillors and officials who put administrative convenience at the top of their list of virtues but the Tories could win popular support if they handle the issue sensibly.

The Scottish Economic Development Council could be beefed up or renamed or both to provide a higher priority of State aid to the Scottish Highlands and Islands. Mr. Lang would wish to give it Ancient Roman and Modern American associations.

tions by calling it a Senate is another matter.

Thus far the Scottish Tories can probably go in without fear in the campaign, when no one could be quite sure the direction of their victory with only two three or four Scottish Tories lowered there were some behind the scenes casting about for a Scottish programme which would look more like a positive revolutionary policy without incurring any of the anathemas that Mr. Major had directed at the Convention and other schemes.

A crucial point appeared to be looking the vice that these days give an Edinburgh Parliament the status of a mere advisory body. Mr. Major would at the same time proposed for Edinburgh by Lord Low would only enable them to raise a maximum of 4% of Scotland's total budget.

This objection did not exist in the case of the old Northern Ireland Parliament. Major himself actively pointed out. The Stormont government received all the taxation imposed in the province by the UK Parliament less a deduction for collection and a contribution to the services — such as foreign affairs and defence — carried out by the UK Government for the whole country.

Two oddities were that Stormont began with limited powers of their own, contributing about 11% of the steadily declining and the UK taxpayer began to contribute so that the province ended up with a larger budget than its own taxpayers could finance.

So, some changes from the model might be required but the principle that Westminster should be the only tax raising legislature in the UK could be preserved.

Although fiscally constrained, Stormont was a genuine

line home rule parliament with Ministers including Finance, home affairs, labour, education, agriculture, and health. The chief executive carried the title prime minister.

The general success of the operation in terms of day to day administration was obscured by the failure to resolve the political impasse. This led to a direct 1972 election of the provincial government was successful in expanding provision of health, education, and housing faster than in any other part of the UK.

Another aspect of the Stormont settlement which would doubtless provoke greater criticism if copied in Scotland, was a ban on the number of MPs North of the border. The Government cut in the number of MPs North of the border from 17 to 12. This did not seem to the West Lothians, although the Unionists considered any variations on the Stormont theme. The point is more likely that Scotland is more likely to have a question of devolution for the future than a question of independence.

The arrangement probably only survived because the Northern Ireland numbers were so small and the Unionists never provided the Conservatives with their majority. A matching cut for Scotland from 72 MPs to some English Tories' but could wreck the chances such a devolution scheme would have of acceptance in Scotland.

The West Lothian Question could only be solved by a string of devolved governments covering all the UK. This would be a mis-called federalism as long as Westminster retained the right to abolish and the devolved parliaments had no constitutional right.

However, the Government can probably contemplate getting through the next two or three years without having to consider any variations on the Stormont theme. The point is more likely that Scotland is more likely to have a question of devolution for the future than a question of independence.

POST-ELECTION ESSAY

By Allan Massie

A vote that rails against home rule

The Tory revival in Scotland suggests not so much support for the government as a desire to save the Union

THE Scotsman suggested that the election's Scottish results "may be the last verse of what, at one time, looked like a bright new song". It's the verse from an old one that has been running in my head. "Sic a continuation was a body in fife, mile awa you could hear the din/Even the farra' coo had to grin/At the mucklin' o' Geordie's byre."

That describes the situation of the opposition parties pretty well. The script was written but three quarters of a million people didn't read it. So, instead of Ian Lang being consigned to oblivion after a suitably piece of torture, there he is still striding serenely.

All the verbiage is on the other side, and what a kerfuffle it is. We have respectable gentlemen like Charlie Gray and Canon Kenyon Wright sounding off about the possibility or even desirability of civil disobedience, and we have the member for what a previous incumbent used to refer to proudly as "the most highly educated constituency in the United Kingdom", that sharp-tongued ehon of the PLO, George Galloway, speaking of raising a patriot front, thereby excluding the three-quarters of a million Scots who don't happen to think as he does about things, from his definition of patriotism.

And then we have the old Master Hen, Donald Dewar, himself, suddenly discovering that the Tories don't have a headache to govern Scotland. This is him, since Donald has demanded, time and again, over the last few years, that Labour's plans for a wee Parliament in Edinburgh were needed to strengthen the Union, to which he is quite properly devoted. So I am puzzled by the twist he has got his wits round. For surely Donald, with his keen legal mind, realizes that even if his wee Parliament was in being, and he was sitting snugly with his feet in the House of Commons, he would still be a member of the United Kingdom and it would be that government that, according to his scheme based on the Constitutional Convention, would take most of the big decisions that affected Scotland and the Scottish economy? That government might well be Tory and, if so, would Donald then claim it had no mandate to take these decisions for Scotland? I conclude that, perhaps because I am sometimes unable to follow the twists and turns of the subtle Galloway legal brain, I can't really see how Donald could avoid such a government, a mandate to defend Scotland, and negotiate for Scotland in the European Community, and tax Scotland, and provide social security for Scotland, and now deny the right of Stirling's University to devise school tests for barons as he has been doing. No doubt Donald will explain sometime, having done so perhaps he will then explain his explanation.

The only opposition leader to have come out speaking good sense, and with dignity unimpaired, is Alex Salmond, who alone of the three has come to feel rather shabbily

treated by our electoral system. But of course his position is simple: he has lost this time, but he has improved his vote and still believes he can win. Moreover, unlike Labour and the Lib Dems, he isn't in the position of having to try to believe things which contradict each other.

So he can sit back and laugh when it is suggested that he should combine with the other opposition parties. What are they supposed to combine to achieve? What honest combination can there possibly be between a party which wants to break the Union, and two parties which want a Scottish Parliament to strengthen the Union?

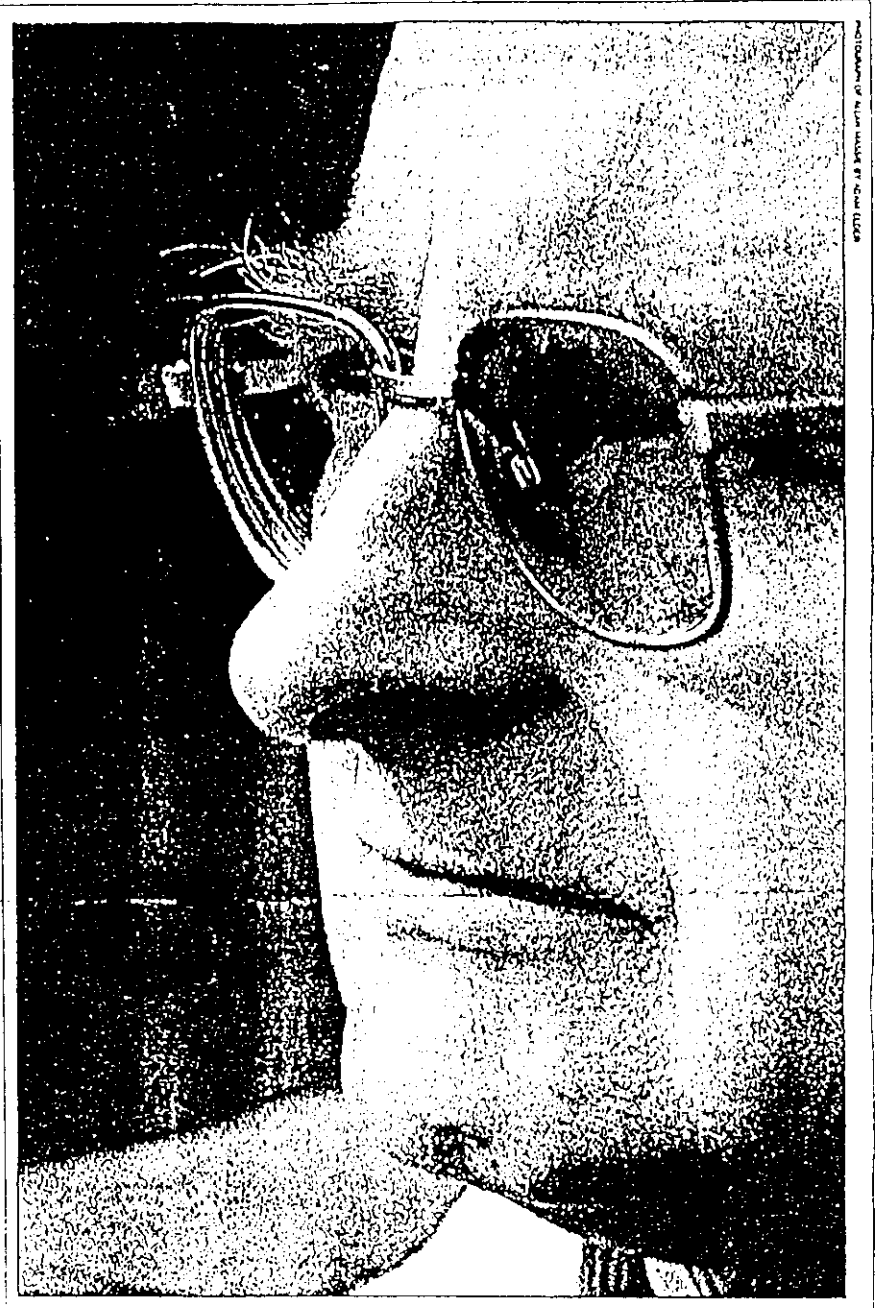
As for Gorgeous George and his civil disobedience, Salmond has too much sense to touch that. He knows the people he represents, after all, and he knows that what may appeal to trendies in Glasgow Hillhead will stink like rotten fish in Buchan.

Which brings me to the really important thing about the Unionist revival: its strength in the north-east. Not only did the Unionists win Aberdeen South and Kincardine and Deeside, but they shook Malcolm Bruce in Gordon till his teeth rattled. They raised their vote against Salmond and Andrew Welsh and Margaret Ewing, and I have no doubt that putting the Union at the centre of their campaign paid off everywhere in Grampian and Tayside North regions, it should be remembered, voted "No" in 1979. It looks as if they would do so again.

Undeterred, the Kintyre Wanks and thirsty hocks are still badgering the Unionists to move towards devolution. They don't seem to realise that one very considerable obstacle has now been erected against such movement, and that is the campaign the Unionists have fought. You can't put the maintenance of the Union at the heart of your argument, and get three quarters of a million people to vote their approval, and then turn round and say "Thanks, chaps, but it might be expedient to have a wee Parliament after all". That sort of behaviour is rightly called treachery and treachery doesn't go down well in Buchan or the Garioch, let alone in Sir John Junor's Auchtermuchty.

So the first thing to be realised is that the Unionists' room for manoeuvre is limited by the nature of the support, and would remain limited even if they were keener than I suppose them to be. That support is pretty rock solid, like Labour's and unlike the SNP's which is soft as marshmallow and yet goes up and down like a yo-yo. There is a solid, and apparently irreducible body of support for the Union. Such support exists also within the Labour Party itself (well done at Lighthgow yet again, Iain) and, even if the leaders won't admit it, among Liberal Democrat voters, many of whom regard devolution with little enthusiasm, and have other reasons for voting as they do.

Nevertheless, all this being said, and the bonny pickle of the conventionists having

respectful sympathies having been extended to the SNP (who, like Tory Unionists at least know what they want, and know it as practicable) the Unionists can't really afford to indulge in complacency. After all, a quarter of the vote may be fine, but it is still only a quarter of the vote. It is better to be high and dry than sinking into a swamp, but you can still be left isolated.

So it is time for the Unionists to make some moves, and the first is to try to establish some sort of consensus about measures which are not related directly to the constitution. What Scotland wants is better government, and there are many among Conservative voters who are ready to admit that in important respects the government of the last 13 years has not really been very good, at least as regards peculiarly Scottish affairs. The tendency to proceed by diktat rather than by argument and persuasion has created a gulf between government and governed. That gulf must be bridged.

Nor can the Unionists pretend that there is not a real demand in Scotland for greater

autonomy, for a greater Scottish say in the way we are governed. The question for Ian Lang is how to address this demand without impairing the Union his supporters value.

There are a few things which might be considered:

1. The Scottish Select Committee should be revived and its membership should reflect the strengths of the different Scottish parties in the House of Commons. This would provoke a stream of adverse reports, but the reports would be less hostile if the committee could be positively involved in the preparation of Scottish legislation.

2. Second, Mr Lang should proceed to a reform of local government, probably creating a single-tier system, but he should do this in co-operation with the other parties. He should make it clear that local authorities will enjoy a greater degree of autonomy, particularly in the way they spend (and possibly even raise) their revenue. He should consider whether it might be a good idea to have directly elected provosts, who might come together in a revised Convention of Scottish Local Authorities, to discuss, deliberate and recom-

mend changes to any legislation related to local authority responsibilities.

3. Third, this would only be possible if the Scottish Office itself acquired a greater degree of autonomy, that is to say, if it escaped the niggling control of the Treasury.

4. Fourth, if the European Community really proceeds with its idea of a Europe of the regions, the Unionists should devise means by which Scotland would be represented by delegated MPs and local government heads.

All these measures, except the last, would do much to bring government closer to the people. Local government is best when you can kick your councillor if he displeases you. (The chance of being better able to kick your MP is the one good argument for Donald's wee Parliament in Edinburgh.) That is the sort of independence that is worthwhile in the modern world: independence from the state, not the creation of a new one, independence from the central organs of government, not the imposition of a new pseudo-independent Parliament.

At the same time the Unionists should do all they can to

make Scotland realise that we are a valued part of the United Kingdom. The decision to hold the meeting of European heads of state in Edinburgh this year is an example. If something like this happens once, it is rightly dismissed as a cosmetic PR exercise. If it happens regularly, its value begins to be felt.

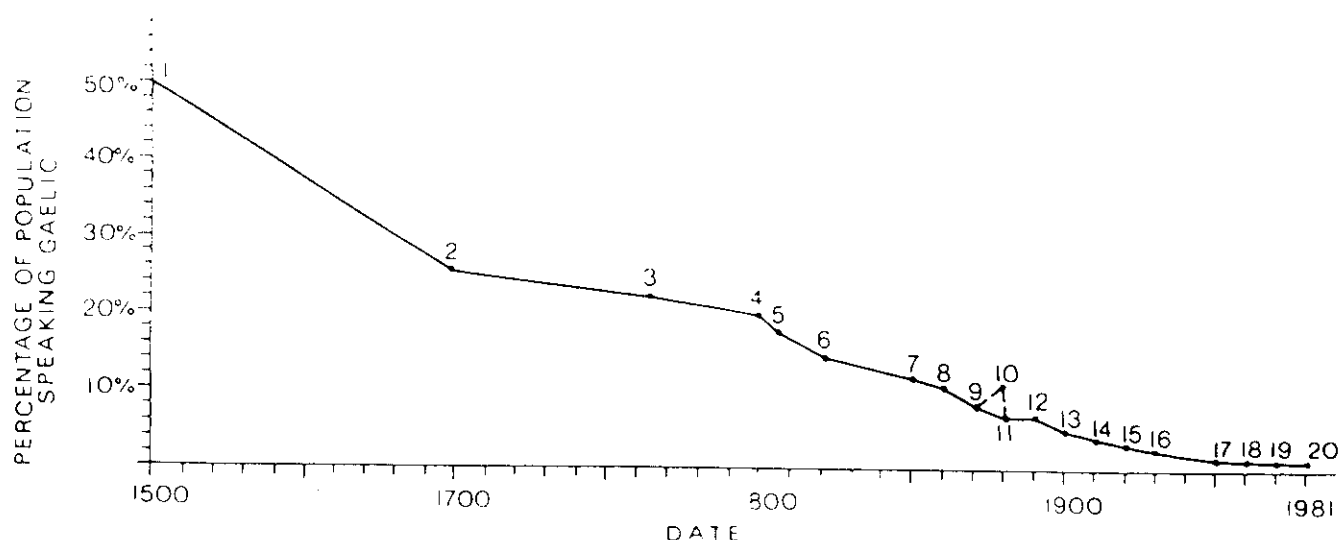
Over to you, Ian Lang. For the first time in a generation the ball is in the Unionists' court. Make good use of it. You may not have the chance to hold it for long — unless of course Gorgeous George and his Hillhead trendies get up to the sort of high jinks which would scupper all sensible Scots, and there are a lot of such people, quite enough, now I come to think of it, to give the Unionists a handsome majority. A tempting thought, but George mustn't be encouraged. Fortunately, Donald Dewar, however much one may laugh at him sometimes, is an honourable man of great decency who will have no truck with such nonsense, and, if any sizeable part of the Labour movement prefers silly games with George to good sense, from Donald, God help Labour, but they will be beyond helping themselves.

Table 18. GAELIC USER POPULATION,* BY REGION AND DISTRICT, 1981†
(For identifying numbers, see Figure 59)

REGION/District	Numbers of Gaelic users and as per cent of population	REGION/District	Numbers of Gaelic users and as per cent of population
SCOTLAND	82,620 (1.64)	LOTHIAN REGION	5,262 (9.68)
BORDERS REGION	466 (0.45)	28 East Lothian	145 (0.54)
1 Berwickshire	78 (0.43)	29 Edinburgh City	3,739 (0.81)
2 Ettrick & Lauderdale	157 (0.49)	30 Midlothian	380 (0.44)
3 Roxburgh	112 (0.30)	31 West Lothian	698 (0.49)
4 Tweeddale	119 (0.80)	STRATHCLYDE REGION	26,100 (1.09)
CENTRAL REGION	2,127 (0.77)	32 Argyll & Bute	6,408 (10.05)
5 Clackmannan	283 (0.57)	33 Bearsden & Milngavie	711 (1.74)
6 Falkirk	778 (0.53)	34 Clydebank	471 (0.91)
7 Stirling	1,066 (1.33)	35 Cumbernauld & Kilsyth	394 (0.62)
DUMFRIES & GALLOWAY	647 (0.42)	36 Cumnock & Doon Valley	144 (0.32)
8 Annandale & Eskdale	175 (0.47)	37 Cunningham	790 (0.55)
9 Nithsdale	225 (0.38)	38 Dumbarton	890 (1.12)
10 Stewartry	96 (0.38)	39 East Kilbride	616 (0.73)
11 Wigtown	151 (0.49)	40 Eastwood	510 (0.93)
FIFE REGION	1,496 (0.44)	41 Glasgow City	9,472 (1.25)
12 Dunfermline	573 (0.45)	42 Hamilton	451 (0.41)
13 Kirkcaldy	529 (0.36)	43 Inverclyde	749 (0.73)
14 North-East Fife	394 (0.60)	44 Kilmarnock & Loudoun	330 (0.39)
GRAMPIAN REGION	2,697 (0.55)	45 Kyle & Carrick	636 (0.54)
15 Aberdeen City	1,210 (0.57)	46 Lanark - now City of Edinburgh	280 (0.47)
16 Banff & Buchan	358 (0.43)	47 Monklands	434 (0.39)
17 Gordon	302 (0.46)	48 Motherwell	534 (0.35)
18 Kincardine & Deeside	252 (0.60)	49 Renfrew	1,548 (0.74)
19 Moray	575 (0.68)	50 Strathclyde	732 (0.83)
HIGHLAND REGION	17,098 (9.30)	FAYSHIDE REGION	2,924 (0.72)
20 Badenoch & Strathspey	346 (3.33)	51 Angus	118 (0.13)
21 Caithness	361 (1.32)	52 Dundee City	269 (0.40)
22 Inverness	3,529 (6.56)	53 Perth & Kinross	111 (0.20)
23 Lochaber	2,923 (15.62)	54 ORKNEY ISLANDS	100 (0.49)
24 Na h-Eileanan Siar	171 (1.75)	55 SHETLAND ISLANDS	14 (0.38)
25 Ross & Cromarty	3,262 (11.28)	56 WESTERN ISLES	2,589 (0.70)
26 Skye & Lochalsh	5,166 (53.62)		
27 Sutherland	1,400 (11.09)		

* Gaelic users were defined as one who either speaks, reads or writes the language.

† Resident population aged 3 or over.

1 From Campbell 1950. 2 Estimate based on Hearth Tax, Poll Tax and 1698 MPLHP. 3 J Walker c1765 - c1769. 4 From Campbell 1950. 5 Earl of Selkirk 1806. 6 Estimate based on Moral Statistics 1826. 7 Estimate based on 1851 Edinburgh Almanac. 8 Estimate based on 1861 Edinburgh Almanac. 9 Estimate based on 1871 Edinburgh Almanac. 10 E Ravenstein 1879. 11 1881 Census and C Fraser-Mackintosh 1881. 12-20 Census evidence 1891-1981.

Fig. 12. The numerical decline of Gaelic, c1500-1981.

LES LLIGUES ITALIANES: NACIONALISMES EMERGENTS O CRISI DE L'ESTAT

El 18 d'abril de 1993, demà, es celebra a Itàlia el referendun que fa pronunciar als ciutadans sobre diversos aspectes de reforma del sistema polític. Mario Segni, un ex-demòcrata cristià, intenta posar un pedaç a un sistema polític que fa aigües. Les seves propostes reformistes- assumides pel PDS(ex-comunistes) i a contràcor per molts dels altres components del pentapartito- posades a votació poden ser, com denuncia Umberto Bossi, una escena gattopardiana: canviar alguna cosa per a què res canviï. Quan fa poc s'han obert sumaris a Giulio Andreotti i a Ciriaco de Mita, la justícia ha arribat al moll de l'os. La classe política que ha governat durant 45 anys està ferida de mort. Ens trobem, però, només davant una crisi de règim o també davant l'esfondrement d'un estat? Per a contestar-ho vegem abans una pinzellada històrica.

DEL RISSORGIMENTO A LA PARTITOCRACIA

La darrera modificació dels límits nacionals d'Itàlia només data de l'any 1954, quan l'estat italià passa a administrar una part de l'Estat lliure de Trieste (1947-1954). Abans con a resultat de la desfeta de l'Imperi austriac havia anexionat el Trentino i el Tirol del Sud, i una part del Friuli, d'Eslovènia (Trieste) i de l'Istria croata (1919-20). Itàlia és un invent recent, una mica menys que l'extinta Iugoslàvia.

La unificació lingüística per exemple va ser lentíssima. La imposició del toscà entre les classes altes començà al segle XVI, però poc a poc. La lentitud la provocaren les resistències de les parles autòctones, la presència d'altres llengües romàniques de prestigi entre les capes dominants: català, francès, castellà, i la divisió política. Fins i tot, al llarg del segle XVII i XVIII hi va haver un renaixement de les llengües no toscanes per a usos cultes: sirilià, venecià, emilià, llombard. La resistència a l'ús del toscà per a usos considerats elevats s'allargarà fins ben entrat el segle XIX. En el moment de la unificació hi ha dos models possibles d'homogeneïtzació lingüística: la de Manzoni basada en la imposició, i la d'Ascoli basada en la decantació. Triomfa la primera, amb dificultat. El 1861 només un 2,5 % de la població parla l'estàndard toscà. El rei Vittorio en entrar a Roma exclama en piemontès: "Finalment i suma". Cavour ha de preparar durant hores els seus discursos en una llengua que no domina. Allò que accelera la unificació lingüística és la burocràcia, l'escola i, sobretot, les migracions de les muntanyes al pla i del sud cap al nord. Entre les classes populars, la cultura jacobina socialista i comunista acaba de completar deficientment la labor homogeneïtzadora endegada per les classes dominants.

I la unificació política? En el segle passat, les burgesies emergents admiradores dels ideals napoleònics pretenien fer caure les estructures arcaiques que dominaven les diverses repúbliques i regnes, alhora que aspiraven a obtenir un mercat més extens que el que representava el local. Per altra banda, l'asol d'embrancament anava lligat a una voluntat d'expulsar-se el jou de la presència imperial austríaca, francesa o borbònica o papal.

Però el Rissorgimento, amb tota la mítica creada al seu entorn - amb museus a les principals ciutats del estat: Milà, Torí, a sota de la "mona" de Victor Manuel a Roma...-, té avui diverses interpretacions no coincidents amb l'oficial. El Rissorgimento parteix de les potents burgesies del nord, començant pel Piemont, però al Sud hi entra amb calçador, sense entusiasme popular. Es marquen ja dos ritmes en la gestació de la Itàlia moderna. Les masses camperoles del Sud reben Garibaldi amb els braços oberts perquè creuen que veuran satisfets els seus desitjos de terra i de justícia. Però la decepció arriba aviat, quan en un exercici gattopardià, les classes dominants -els galantuomini- passen a col·laborar amb els "alliberadors". A Bianvilla i Bronte, Garibaldi fa afusellar els pagesos que reparteixen terres. Es disolen les forces de voluntaris i s'imposa el servei militar obligatori. Es llavors quan la ràbia de veure pujar els nous rics al costat dels vells i la resistència a perdre els millors braços de l'explotació agrícola cap a a l'exèrcit provoca que desenes de milers de desertors es llancin a la muntanya. S'han posat les bases modernes del banditisme i el reaccionarisme: el "brigantaggio". Durant la dècada dels 60 el Mezzogiorno viu una autèntica guerra de guerrilles.

Al final de la lluita el país està enfonsat, els boscos cremats o arrasats per a construir els ferrocarrils que permetran el transport de soldats, la penetració econòmica i la fuga de la mà d'obra i de les matèries primes. El teixit de petita i mitjana empresa desapareix. Les classes dominants del nord han aconseguit el mercat, les del sud la pervivència del seu domini de classe.

Per altra part, hi ha una visió del Rissorgimento que resulta perdedora: és la que el concep com una aliança entre iguals per a fer fora les monarquies extrapeninsulars, no com un xec en blanc per instituir un estat jacobí i unitarista, liquidador de les diferències i dels poders locals. En aquest sentit personatges com Gioberti i Cattaneo són els precedents del que hagués pogut ser una Itàlia federal. El rissorgimento triomfant, en canvi, també té tota una dimensió conservadora de defensa de l'ordre social davant les val·leïtats obreristes dels revolucionaris del dret. La casa de Savoia es va oferir davant les reticències europees a ser el gendarme social en una Itàlia popular en ebullició que ja havia ensenyat les dents el 1848. Hi ha doncs un Rissorgimento popular, federal escamotejat per les oligarquies del nord i del sud que prenen com a instrument la monarquia dels Savoia.

El feixisme, llavors, apareix com un colorari d'un nacionalisme italià jacobí i expansiu. Observant per exemple el museu del Rissorgimento de Milà, es veu com una continuïtat sense ruptures l'expansionisme, de retòrica imperial, de l'època de Mussolini. Les conquestes extrarcontinentals són presentades acriticament com una epopeia del poble italià. Doncs bé, durant el feixisme els moviments de població són clarament organitzats pel règim per consolidar la unitat. Convé italianitzar les regions eslovenes, valdostanes i tiroleeses. L'ocupació militar de Sardenya i Sicília, la persecució dels dialectes a l'escola i el creixent paper de la ràdio completen l'obra italianitzadora del "Fascio".

En la resistència anti-feixista es plantegen, especialment a l'arc alpi, alternatives de tipus federal- Suïssa està molt a prop-. Els partisans federalistes, com Emile Channu, aconseguixen que la nova Constitució italiana s'organitzi sobre el paper en estat regional. Al Sud també hi ha ajudat el perill secessionista a Sicília representat per la Màfia agrària de Salvatore Giuliano, liquidat quan el nou sistema va pactar amb la "malavita". El nou Estat tindrà cinc regions amb estatut especial: Vall d'Aosta, Trentino- Alto Adigio(Tirol del Sud), Friùli-Venècia Júlia, Sardenya i Sicília. El president de Sicília, fins i tot, té la facultat d'assistir al Consell de Ministres a Roma quan es debaten temes del seu interès. Però, de fet, les úniques autonomies que han exercit són aquelles que eren salvaguardades per un tractat internacional, cas del la vall d'Aosta i del Tirol.

La història marca un cop més una dinàmica diferent entre el nord i el sud. No només en la qüestió autonòmica, sinó que l'actual règim en crisi es va generar sobretot al nord, durant la resistència antifeixista- absent al sud- i en el Referèndum del 1948 que definí Itàlia com a república gràcies al vot nordista-al sud triomfà la monarquia-.

ITALIA EN ELS SEUS CONTEXTOS

Per fer una aproximació a l'actual situació de l'Estat italià pot ser interessant situar-la en diversos contextos. Itàlia ha format part en els darrers cinquanta anys de l'Europa democràtica i occidental. I com en aquesta Europa, en caure el mur de Berlin, s'han eliminat les pors que feien que amplis sectors de la població justificassin abusos notoris per part del sistema. El temor al totalitarisme comunista unia sota diverses formacions polítiques a un ampli espectre dels ciutadans que feien els ulls grossos davant greus deficiències de les democràcies instal·lades. En aquest sentit, els ciutadans visqueren en la immediata postguerra un alt grau d'identificació política. La militància política i sindical assolia en nombres relatius i absoluts les cotes més altes al llarg de la història de les democràcies. Estaven en plena cultura de la identitat. Un s'identificava socialdemòcrata, l'altre, comunista, l'altre democristià. Era una cultura, una forma de ser, fins i tot, una forma de viure. A més de ser, es pertanyia. La pertinença marcava els confins del nosaltres i dels altres. Les opcions s'ideologitzaven de forma absoluta: l'ideari social-comunista, el laic o el democristià marcaven fronteres. I així mentre a França els bisbes deien "Voteu homes honestos i competents, probablement cristians", a Itàlia deien: "voteu cristians, possiblement honestos i competents".

En aquest context és obvi que es tolerés que la democràcia era cosa quasi exclusiva de partits. I que en un règim parlamentarista i d'eleccions proporcionals com l'italià, els partits dictessin els governs al President i col·loquessin els seus peons des de les direccions generals dels ministeris fins als conserges dels museus de les ciutats.

Ara s'ha acabat la cultura de la pertinença. Al menys la tradicional. Els valors absolutitzats han aparegut com a causants d'abusos: l'estalinisme i el totalitarisme de l'ideal igualitari, la

deshumanització dels ideals laics, el conservadurisme i la corrupció que s'amagava darrera els ideals cristians. Llavors no és estrany que el grau d'afiliació decreixi. Que els ciutadans ja no considerin els partits com a els únics garants de la democràcia. I com diu el jesuïta Bartolomeu Sorge: no es pot fer política per a repartir-se el poder, sinó que s'ha d'obtenir el poder per a poder fer política. Els partits apareixen amb idearis intercanviables, després d'allò de Berlín, i només com una maquinària de repartiment de poltrones.

L'estat italià forma part de l'Europa llatina i d'aquella en que triomfà la contrareforma. I això condiciona la cultura política de base. Tot i que després de la Guerra es dotà d'un Estat de dret, la concepció que en la pràctica s'aplica és oposada. A l'Europa freda com a efecte de la revolució protestant i de la Reforma domina la primacia de la norma impersonal sobre el poder dels caps. A Itàlia i a l'Europa llatina, preval una concepció a partir de la qual el ciutadà cerca en el detentor del poder essencialment un protector, un "fratello forte" que diuen al sud. Els homes polítics concebeixen el poder com a patronat de clients.

No es va fer una constitució adaptada al sistema de clientelisme i corrupció generalitzada. Llavors la informació i la justícia estan infeudades al poder polític. I això condueix inevitablement des del cobrament de comissions, passant pels lobbies il·legals i acabant amb la màfia connectada al poder.

Hi ha també dues Itàlies. Mentre en el terratrèmol del Friuli es va necessitar poc més d'un any per a reconstruir els desperfectes, en el seisme d'Irpinia (Nàpols) s'han gastat ja 50 bilions per un territori que al cap de 12 anys encara no s'ha reconstruït. La màfia, en connivència amb els polítics catapultats pel vot clientelar del sud (De Mita, Goria...), drena cap a les empreses concessionàries d'obres uns pressupostos inflats que no asseguren el final dels treballs, sinó que cada any que passa incrementen els costos al mateix temps que augmenta el nombre de damnificats.

El país està dividit entre l'assistencialisme del sud i la necessitat de desregulació institucional antiestatalista del nord. Els impostos i la política econòmica imposada des de Roma martiritzen l'estructura industrial del nord i no aconsegueixen desenvolupar la societat del sud. Els bonos de l'Estat, per exemple, substreuen capital de la producció per a sostenir els déficits del règim. El sud rep una financiació oculta amb decrets o lleis que sota l'aparença d'estatals beneficien a un perfil determinat de sectors només existents al sud. Hi ha una unitat entre les grans famílies italianes que tenen el monopoli de l'economia, la informació, i la política i que promouen l'assistencialisme en connivència amb l'estat protector.

El clientelisme és el brou de cultiu ideal per a la delinqüència. El recentment assassinat Salvo Lima era l'interlocutor entre la màfia i la cúpula de l'estat (Andreotti), era ex alcalde de Palerm i cap del corrent andreottia a Sicília. El seu testimoni podia ser perillós. Sembla que, ara mateix hi ha dues màfies: l'una creu en el pacte fet després de la mort de Salvatore Giuliano amb la partitocràcia: la màfia no fa política directament, però dona suport als polítics a canvi de milions de solidaritat interregional. L'altra creu que no es

pot garantir el pacte i envia senyals liquidant a Falcone i Borsellino. La màfia entra directament en política i descavalca la classe política tradicional. L'estat reacciona amb el bastó i la pastanaga. Envia l'exèrcit a Sicília i Sardenya, en una clara ocupació colonial, mentre torna a regalar 24 bilions al sud, més els 3 de la CFE.

La màfia, doncs, no és una plaga dolorosa. És un component de l'estructura política italiana. La màfia és un sistema de viure.

La modernització sense desenvolupament del sud- el primer TGV italià també serà Roma-Nàpols- no fa progressar la societat. Però fins i tot, amb desenvolupament es podria eliminar l'atur, però això no arrancaria les arrels culturals de fons històric del fenomen mafiós, diu el pare Sorge. El mateix clergat meridional ha estat prepotent amb els dèbils i dèbil amb els prepotents i amb la por al comunisme ha encobert la trama mafiosa- socialcristiana. El Nord davant d'aquest panorama s'ha cansat de pagar i els personatges més lúcids com el jutge Caponnetto o Bobbio afirmen que el sud només caminarà sol quan s'elimini l'assistència i quan es solucioni ell mateix els seus problemes.

Itàlia, doncs, amb molta més raó, sofreix un fenomen general europeu que és l'estrangerització del ciutadà en relació a l'estat. El ciutadà està fart de pagar impostos i rebre pocs i mals serveis, i molts controls. El ciutadà rebutja uns partits que han passat d'instrument a subjecte de la política, reduint-lo a objecte. La base social sobre la que es muntà el règim de postguerra, les capes mitges- les mateixes que aguantaren el feixisme- ha girat l'esquena al sistema en el que mana de fet un partit transversal. El partit dels negocis i de l'autoritarisme, del poder, prefereix la lògica del poder a la lògica del servei.

"L'Estat, diu Leoluca Orlando, és un instrument per a la realització del bé comú, per la realització de la pau. El fet és que l'Estat-aparell esdevé massa vegades instrument dels interessos de l'aparell; aquesta és la raó mateixa de la confusió, això demostra com avui, respecte al creixement d'alguns valors transversals entre el poble, els Estats han esdevingut en el fons instruments simulacres".

Clavors no serà suficient una operació de mera enginyeria constitucional per sortir de la crisi. Cal canviar la classe política: renovar la política, reformar les institucions, canviar la classe dirigent.

Oposat al partit transversal que controla o s'empara en l'Estat emergeix el partit transversal de la democràcia, el partit dels qui pateixen l'Estat. Prefereix la lògica del servei a la lògica del poder.

L'ITALIA JACOBINA

L'estat italià està en el triangle jacobí d'Europa format per quatre estats més: Gran Bretanya, França i Espanya. Són els únics que a Europa, exceptuant Rússia, tenen problemes de legitimació territorial. Són els únics que tenen una composició plurinacional no reconeguda i amb moviments nacionalistes o regionalistes potents. El procés d'unificació italiana no s'ha consumat. Els anys 70 les nacionalitats amb llengües clarament diferenciades (valdostans, tiroleus,

colovens, friulesos, sards) van protagonitzar moviments reivindicatius que denunciaven la no aplicació de la Constitució en el camp autònom i de respecte de les anomenades "minories lingüístiques".

Ara als anys 80 han emergit els neo-autonomismes de territoris que no presentaven un grau conscient de diferenciació cultural amb la cultura oficial. Són moviments que utilitzant simbòlicament la identitat territorial han posat en evidència el comportament lessiu de l'Estat central per als interessos del que ells han anomenat "nacions" del Nord o de la Padània. Serien, doncs, cristallitzacions territorials de la reacció ciutadana davant els abusos de la partitocràcia, davant el predomini del clientelisme sobre l'Estat de dret, davant de la càrrega onerosa que significa pel Nord arrossegar un Sud ocupat per la Màfia, davant un Estat que senten cada cop més com estranger. Aquests elements de crisi de l'Estat són la suma dels comuns a tot Europa, incrementats per les tradicions llatines davant de la cosa pública. Però això sol no explicaria el fenomen lligues si no hi haguessin uns substrats culturals diferenciats, una història acumulada i per tant una memòria col·lectiva diversa que fan d'elements aglutinants de la crítica política a l'Estat i als sectors que se'n serveixen. L'accent d'aquest neoautonomisme es posarà, doncs, en la identitat socio-econòmica diferenciada, en les sinergies existents entre les nacions del nord i l'apatia connatural a les del Sud.

Està clar que el Rissorgimento jacobí ha començat a fer aigües. Avui, un sondeig publicat per l'"Espresso" informa que un 29% dels ciutadans de l'Estat italià parla exclusivament un dialecte o idioma local; que un 26%, en canvi, ha fet propi l'italià com a codi únic; i que el restant 45% utilitza alternativament l'italià i la llengua mare; i que finalment, un 7% ni tan sols entén la llengua oficial de l'Estat. La revalorització, ni que sigui simbòlica, dels elements ètnics diferencials troba així un bon coixí per expansionar-se, per a legitimar els diferencials socio-econòmics i polítics.

La Llombardia i el Piemont tenen dues de les poques ciutats milionàries d'Europa que no són capitals d'Estat i que a més tenen un grau d'autocentrament i d'identitat suficient per a esdevenir pols oposats a la potència econòmica, demogràfica i política de la capital oficial. Barcelona, Glasgow, Kazan juntament amb les norditalianes presenten la densitat i el perfil necessaris per esdevenir els principals punts de contestació de l'Estat establert, sigui Espanya, Gran Bretanya, Rússia o Itàlia. Les classes dirigents o emergents d'aquestes ciutats entren en col·lusió amb les que predominen a les capitals oficials. En el cas italià, és clar que tant Milan com Torí extenen el seu possible àmbit d'influència més enllà del territori i de la població de la pròpia "nació". Són en el fons, capitals amb vocació política frustrada, conscients que en no gaudir d'aquesta s'acaba perdent la capitalitat econòmica.

Al sud, Nàpols, també milionària, és una ciutat paràsit, una ciutat satèl·lit, port, o punt de suport de la capital oficial Roma. De la mateixa manera que Sevilla ho és de Madrid i Marsella de París.

Les crisis estructurals d'Itàlia que han trobat un catalitzador en el renaixement autonomista i en la polaritat entre capitals, s'accentuen també per la caiguda dels blocs i el procés d'unió europea. És el canvi de referents de les societats més dinàmiques dels estats jacobins- passen de pensar en termes d'Estat per pensar en termes europeus- el que fa que aquestes girin l'esquena a uns Estats que consideren una rèmora. Un llast impossible d'arrossegar en la cursa de la competitivitat i de la millora del benestar social que imposa la mitjana europea. Europa viu un procés d'agregació que necessàriament comportarà una reestructuració dels Estats mal soldats, dels Estats deslegitimats davant dels seus ciutadans. Ho diu Umberto Bossi: "Els estats jacobins són massa petits com a mercat i massa grans com a recaptadors d'impostos i administracions fornidores de serveis".

El professor Gianfranco Miglio analitza el fenomen en alguns fragments, des del meu punt de vista, antològics. Diu Miglio que el macro- nacionalisme(d'estats grossos) és fruit d'accions de forts estats absoluts, de l'hegemonia política autoritària nascuda a l'època de la monarquia absoluta. En quant a nacions, les grans nacions no existeixen. Com més volen estendre els confins d'una presunta homogeneïtat ètnica, més s'allunyen de les autèntiques arrels nacionals, que si són fortes, tenen dimensions modestes. La vertebració real sempre és petita. Si els promotors arriben a fer-la gran, es veuen obligats a subratllar pocs valors agregatius que poc a poc esdevenen sense relleu. Llavors han d'endegar un Estat-potència. Les grans nacions són producte d'una llarga hegemonia estatal unides amb cola ideològica o lingüística imposada. Les petites nacions són agregades no per grans principis, sinó per mínimes xarxes d'afinitats, d'arrelats hàbits quotidians.

COM NEIXEN I AVANCEN LES LLIGUES

Sembla clar, a aquestes altures de la potència, que es decanta per afirmar que Itàlia pateix una crisi de règim, però també una profunda crisi d'Estat; similar en el fons, diferenciada en intensitat, de les que pateixen els altre Estats jacobins. Ara bé, aquesta crisi d'Estat en un lloc com a França, l'única administració jacobina una mica sòlida, els ciutadans aposten per un agònic sistema d'alternància política o bé per engreixar les sortides autoritàries tipus Le Pen. ¿Perquè a Itàlia la crisi deriva cap a plantejaments de reestructuració i democratització profunda de l'estat? Perquè hi han hagut les condicions, ja apuntades abans, que han fet possible l'emergència de nacionalismes modernitzadors, democràtics i en certa manera regeneracionistes. La Lega Lombarda es funda a l'any 1982 de la mà d'Umberto Bossi un obscur estudiant procedent de la zona alpina i que ha begut en les fonts del federalisme del líder valdostà Bruno Salvadori i dels suïssos com Denis de Rougemont. L'ascensió de la Lliga Lombarda és fulgorant: 1987 : 2,7%, 1989: 6,5%, 1990: 16,4%; 1992: 23%; previsiones per 1993: 30% a Llombardia. Observant les dades electorals es constata que hi ha un primer impacte en les zones alpines, amb un teixit de petita i mitjana empresa i on es conserven bastant els elements ètnics diferencials. Des d'aquí es va penetrant cap el cinturó de Milà i avança de nord a Sud i en cercles

concentrics des de la Lligardia. La taca s'ha extès cap al Vèneto (16,4%), Piemont (15,6%), Ligúria (14,5%), Friuli (13,5%), Emilia Romagna (9,2%), Trentino (8,9%), Toscana (2,9%).
(Veure annex amb resultats electorals)

Segons els estudis fets per diversos sociòlegs sobre mostres electorals, el votant de la Lliga es mou per diverses motivacions. La particularista, de sectors socials en crisi que veuen amb por tot allò de nou i estrany que succeïx en la societat. Si abans la religió i la classe eren un element de cohesió per aquests sectors ara ja no.

La localista, molt arrelada a un municipi, i es preocupa de la realitat més immediata i vol reduir el rol de l'estat. Són gent procedent de partits laics i verds.

La intransigent, d'aquells preocupats pel fluxe de migrants extracomunitaris. Gent de tradició comunista dels cinturons.

L'eficientista, que critica la inutilitat de l'Estat i que arrela entre les capes emergents professionals de Milà, oposada a Roma.

La del desencant, dels avorrits amb la partitocràcia procedents sobretot de l'àrea del centre polític.

Les conclusions de l'estudi indiquen, però, que aquestes tipologies no són pròpies dels electors nous de la Lliga. De fet, corresponen al ventall del conjunt electoral. Llavors, què ha donat a la Lliga aquesta capacitat d'arrossegament dels crítics? L'arrelament territorial i la confrontació directa amb les institucions. La Lliga ha sabut expressar el conflicte centre perifèria. I la pertinença territorial ha servit de fonament i de legitimació al discurs. L'àmbit territorial ha esdevingut un referent bàsic per a la crítica cap a les institucions polítiques i l'intervenció pública. La referència al municipi, a la nació/regió o al Nord forneix el ciment que lliga tot un sistema de reconeixement, que crea una nova identitat comuna.

Com diu Miglio, l'electorat de la Lliga es el de la franja central: sectors emergents des d'estrats populars, operaris i artesans, al conjunt de petits i mitjans empresaris, professionals, empleats, docents universitaris, practicament sense solució de continuïtat. Segons la concepció marxista, gramsciana, és aquest bloc social que serà determinant en el procés històric (van ser la base del feixisme, i després del règim de postguerra). Es tracta d'uns sectors populars, d'una petita burgesia, en sentit ampli, activa, intròpida, laica o molt secularitzada.

QUI LES ATACA

Un partit com la Lliga que té capacitat de prendre electors en totes direccions i que qüestiona el règim ha d'aixecar per força reaccions entre les opcions instal·lades. Des del pentapartito s'ha utilitzat el recurs dels mitjans de comunicació que han intentat criminalitzar la Lliga amb adjectius de racista, secessionista, anti-nacional, feixista.... O se la desqualifica per populista, mancada de programa i de cos teòric, amb líders que no pertanyen a l'èlite professional. Altres operacions més brutes han consistit en impulsar la creació de Lligues falses, com les que s'engegaren al sud vinculades a la Màfia. O els intents de pacte o de suborn en la línia de la "fangente" omnipresent.

Els partits situats als extrems del règim, però integrats a ell: PDS(ex-comunistes) i MSI (neo-feixistes) són els que han adoptat actituds més violentes i provocadores contra la Lliga. Enfrontaments físics que intenen presentar (cas dels comunistes) com a resposta dels meridionals contra el suposat racisme del nord. O bullangues amb els missinos que els acusen de separatisme. El PDS va fins i tot intentar que el Parlament europeu situés en la llista d'organitzacions xenòfobes a la Lliga al costat dels neofeixistes. Quan convé es fan governs de salvació nacional des de la DC als comunistes com a Trieste, per evitar l'accés de la Lliga al govern. O el cas de la Vall d'Aosta, on s'hi van aliar, fins i tot, els missinos per barrar el pas als autonomistes aostans.

QUE DIUEN LES LLIGUES

El discurs de la Lliga s'inicia amb elements molt simplistes entorn de l'ocupació de l'Estat per part dels meridionals, en contra de l'estil meridional que exhibeixen molts funcionaris davant dels ciutadans que reclamen serveis eficients. Aquest començament va ser escandalós, va ser altament mediàtic. Bossi era conscient que el projecte federal o confederal que volia vendre no tenia seguidors d'entrada, i que el fet cultural i lingüístic seria despreciat per la gran massa de ciutadans com a factor mobilitzador. Va començar, doncs, en el nivell més baix de consciència, si és que així es pot qualificar. De fet, en un primer moment calia explotar els elements identificadors propis més de hooligans que de nacionalistes. Mai però en cap document de la Lliga ha figurat cap expressió que s'acosti al que es podria qualificar de racisme.

A partir d'aquest primer impacte, es comença a introduir la crítica a la ineficiència de l'estat i a la connivència d'aquest amb la màfia. El discurs comença a entrar a Milà. Els milanesos entenen perfectament el lema "Roma ladrona". En aquest moment es comença a reclamar una autonomia amb amples competències. Després de la pujada en les eleccions locals i regionals, Bossi s'adona que l'autonomisme és recuperable per la partitocràcia amb una generalització de la delegació de poder i amb concessions folklòriques als dialectes. Llavors, fa un pas més i diu que totes les nacions del nord tenen una similitud socioeconòmica i que per pesar a Europa cal tenir unes dimensions demogràfiques i econòmiques pròpies d'un estat mitjà petit o d'una macro-regió. Per això proposa una agregació federal de les nacions del nord amb competències quasi exclusives en el camp econòmic i de serveis. I una desagregació de fet d'Itàlia que restaria com una superestructura confederal amb escasses competències. Amb aquesta proposta Confederal la República del Nord tindria 29.000.000 habitants i 142.000km². La del centre: 9.000.000 habitants i 50.300 Km². La del Sud: 19.000.000 d'habitants i 107.400 km². La bomba està llançada i la ventada del nord entra amb força a la cambra dels diputats i del Senat a Roma: 80 representants el 5 d'abril de 1992.

El discurs de la Lliga evoluciona, cada cop més, cap a la preocupació pel benestar socio-econòmic de la població i cap a la crítica a la partitocràcia, a la que se li comencen a obrir sumaris per corrupció.

Es denuncia que el govern destrueix l'aparell productiu del país, que castiga la recerca, que manté 4 milions de pensions d'invalidesa falses. Que s'incetiva al sud perquè surti més barat el treball i per això es tassa el capital del nord que pot crear més llocs de treball. Es combat la lògica de la malversació. Es blasma l'absentisme en l'empresa pública que és de 64 milions de jornades laborals (9 bilions de lires). Es compta que els treballadors públics treballen el 66% dels privats (27 bilions) i que a l'Estat li significa un total de 36 bilions de pèrdues.

S'avisava que s'ha trencat el lligam d'autoritat que uneix la consciència del ciutadà a l'estat. I s'advertia que si s'allarga la situació de crisi perillará la integritat de l'estat a causa dels partits que han traït les seves arrels i els motius pels que van naixer: la transformació de la República en un estat regionalista i federalista.

El discurs tàctic té, però, darrera un cos teòric. Miglio n'és un dels autors. "Avui, per les seves grans dimensions i per la vocació d'unitat, l'Estat no pot satisfer, convertint-les en uniformes, les cada cop més diversificades exigències dels ciutadans: exigències que, empenyes per la incoercible capacitat inventiva de les noves tècniques productives, es multipliquen i s'especifiquen sense pausa, a tots els nivells, fugint, precisament de qualsevol pretensió d'uniformitat, i que poden ser afrontades només amb estructures politico-administratives incomparablement més articulades i diversificades de les tradicionals. El que està en crisi és la noció de la unitat dels grans agregats polítics.

I en segon lloc - i encara amb més profunditat - tendeix a ser contestada l'estaticitat, la immutabilitat de l'estructura de l'Estat. El que està en crisi és l'idea que els ciutadans han de ser enquadrats d'una vegada per sempre en un determinat (i especialment uniforme) context institucional: que ells no poden variar, en el temps, l'ordre derivat de llur col·locació sobre el territori, i escollir (amb garanties) com i amb qui associar-se, convertint en relatius els confins politico-administratius i mutant, segons les exigències, les seves relacions de dependència dels agregats superiors.

Aquesta evolució es lliga-evidentment- al declivi del concepte de "lleï" i al gradual emergir, pel contrari, de la primacia del "contracte". Estàtica per naturalesa, la primera és típica d'una societat que creu en l'eternitat de la seva pròpia duració; mòbil i flexible el segon, és peculiar de la convivència en permanent transformació, extenent-se cap al desconegut.

En aquest context la vocació cap al federalisme (internacional, interior, interassociatiu) es revela com una tendència cap a un model d'amplada, diferent de la relativitat dels vincles polítics sigui per la quantitat de competències o per la durada de temps. Contracte a terminis regulen i varien les dimensions de les convivències institucionals - no només territorials sinó categorials - i llur inscripció en les estructures més amples, igualment voluntàries, pactades i temporals: des de la micro-comunitat i el petit sindicat a la multinacional.

No dissenya una utopia, ⁿⁱ només descriu fredament el tipus d'ordre institucional que ja s'està fatigosament consolidant. És un model assajat en els inicis de les ciutats i estats nòrdics nordgermànics (1500-1600): estat exquisidament europeu que va experimentar la màxima expansió del contracte i d'allò privat sobre allò polític, a la vigília del oposat triomf estatalista de les monarquies absolutes. Això ens acostava al nostre segle on torna a subratllar-se l'individu davant l'administració.

QUE FAN LES LLIGUES

Les lligues encapçalen la denúncia contra la corrupció, contra els abusos fiscals, contra la ineficàcia de l'administració, contra la política anti-industrial de Roma, contra el centralisme. Les activitats parlamentàries van destinades a ser una caixa de ressonància de les seves denúncies. L'acció institucional ve acompanyada d'una intensa labor propagandística a través de cartells d'impacte i a través de la publicació Lega Nord (abans Lombardia Autonomista) que és un setmanari que es distribueix per bars, barberies i llocs públics de forma militant. La Lega ha endegat també la creació de diverses organitzacions de masses. La Confederals (Confederazione dei sindacati autonomisti della Lega Nord) amb 15.000 inscrits a les Pime del detall, tèxtil i també a la sanitat, funció pública local, taxi etc. El sindicat és favorable a la privatització de sector públics, i a la contractació diversificada per regions en funció del cost de la vida. El SALDOI (Sindacato Autonomista Lombardo per i Diritti dei Cittadini), sindicat de consumidors que es preocupa de noves necessitats socials. L'ALIA (Associazione Lombarda d'Agricoltori). L'ALIA (Alleanza dei Liberi Imprenditori Autonomisti) que agrupa petits i mitjans empresaris. El CICO (Centro Interregionale per la Cooperazione tra Piccole e Medie Imprese e i Paesi dell'Est e del Sud del Mondo). Organisme destinat a promoure la solidaritat efectiva amb el Tercer Món, és una font de negocis d'exportació/importació i s'ocupa de l'autodefensa contra les acusacions d'insolidaritat. Per altra banda la Lega ha creat la Consulta catòlica. Consell format per catòlics actius que revisen les principals iniciatives parlamentàries per tal que no entrin en col·lisió amb valors bàsics dels cristians, alhora que suggereixen temes. La Consulta econòmica. Comissió d'experts formada per catedràtics d'economia, petits i mitjans empresaris i representants dels sindicats autonomistes. Es reuneix cada setmana i elabora dictamens i propostes en el camp econòmic. La Consulta de les dones. En compte de legalitzar les quotes de càrrecs per a dones, es manté un consell consultiu que té especial cura en eliminar els aspectes masculistes de les propostes i a presentar projectes propis. L'organització ^{de les lligues} és autònoma en cada nació: Lombardia, Piemont, Veneto, ... i federada a dins de la Lega Nord. La Lliga Lombarda té un Comitè executiu amb un secretari Polític i un d'organització i un president. Preveient la possible allau de nous militants s'ha establert un escrupulós filtre. Hi han socis de suport que paguen i són informats però que no decideixen, hi ha els socis

ordinaris militants i els socis fundadors que formen un nucli compacte entorn de Bossi. Es necessiten tres anys de militància ordinària per accedir a algun càrrec del partit. El control s'exerceix sobre els càrrecs institucionals prohibint qualsevol tipus d'aliança amb partits del sistema, i fins i tot evitant la presentació de llistes municipals on no hi havia seguretat sobre els candidats.

PERSPECTIVES

L'agreujament de la crisi de la classe dirigent italiana només pot reforçar electoralment la Lliga. Es perfila una Itàlia dividida en tres àrees. Una al nord amb hegemonia de la Lliga i on no se sap si serà suficient per evitar que una aliança per a la salvació nacional li barri el pas a tot arreu. Una altra Itàlia, al centre, amb la Toscana i algunes zones de l'Emília o del Lazio amb forta resistència comunista. I el sud on continuaran menant els representants de la partitocràcia (DC, PSI) o els seus substituïts: la Rete de Leoluca Orlando. Així doncs el partit socialista amb laics i restes de PC es quedaran amb el rol de resistència jacobina amb presència mínima al conjunt de l'Estat.

Que la Lliga va amunt, n'és mostra el fragmente d'una carta d'un jove al setmanari Lega Nord: "Anem de la democràcia electiva a la directa. El ciutadà està fart de sofrir i vol actuar; fart de deixar-se guiar i vol dirigir. Els joves dels 90 persegueixen el progrés de l'ordenament democràtic, el desenvolupament del benestar social, el valor suprem de la individualitat, el respecte a la història i a la tradició del poble, la consciència de la importància de la iniciativa personal, l'entusiasme de l'activisme. El federalisme és l'única forma actual de llibertat concreta i no abstracta."

O bé els fragments dedicats a la Lliga per Luigi de Marchi, redactor de "Le peuple Valdôtain" (20.11.92): La lliga és l'expressió italiana del més gran regirament social progressista del nostre segle: és a dir la rebel·lió dels centres productius (dependents, empresaris i treballadors autònoms del sector privat de l'economia) contra l'estafa i l'explotació d'una classe política i burocràtica que, allunyant-se de l'interès general, s'apropia, de la part més conspicua del seu rèdit, i aconsegueix viure i enriquir-se per a l'oci(...) Aquesta revolta antiburocràtica i antiestatista, que he proposat d'anomenar "revolta dels productors", semblava assumir, a molts països, el caràcter d'una corba conservadora(...) perquè els conservadors eren arreu l'única oposició existent al partit "progressista" del govern, i perquè, a cada país, l'esquerra, condicionada per l'esperit estatista com al marxisme i a la socialdemocràcia, era sempre i arreu aliada amb la burocràcia contra el poble dels productors.(...)

Itàlia, contràriament, no tenia partit d'oposició acceptable pel poble(..) tant els feixistes com els comunistes tenien matrius autoritàries i, sobretot, una òbvia propensió estatista i centralista.(..)

No obstant les calúpnies(..) la Lliga es mostra efectivament com un moviment genuïnament anti-feixista(perquè és antitotalitari i antiestatista), genuïnament popular(perquè es troba arrelat a la

marxa innúmera, i arreu majoritària, dels treballadors del sector privat) i genuïnament laic i progressista(perquè és l'expressió de la part del país més avançat econòmicament i culturalment)(..)
Els intel·lectuals i els intel·lectuals nostrats, ben encastats des de fa dècades a les poltrones i als càrrecs dels sistemes, han rebut, doncs, una enèsima bufetada. La Lliga no és una "monyspreable ancestralia" italiana, sinó un interessant miracle italià que ha sabut donar a la revolta dels productors la seva cara i la seva veu autèntica; una veu progressista, moderna, decidida a desfer els vells i enganyívols binomis: estatalsme- progrés i iniciativa privada- conservadorisme."

CONCLUSIO

Recomint i responnent al interrogant del títol, Itàlia pateix una crisi d'Estat a la que les Lligues, abanderant un projecte confederalista, estan donant una sortida democràtica, innovadora i confluent cap a Europa. Així, com per desgràcia als anys 20 ens arribà d'Itàlia la moda feixista, en els anys 60 ens empassarem sortosament l'heterodòxia marxista de Gramsci, a la dècada dels 90 ens arriba un producte de disseny italià, que molt em sembla és aplicable, quasi fil per randa, a casa nostra. Davant la crisi dels estats jacobins en el marc de la construcció europea cal un programa de transició confederal cap a l'Europa plural, estable i pacífica de les nacions.

Josep Huguet Biosca

BIBLIOGRAFIA

- Rolando del Guerra i Genoveva Gómez, **Llengua, dialecte, nació, ètnia (llengua i poder a Itàlia)**. Alliterament. La Magrana .1986. Barcelona.
- Enrico Orlando i Paolo Giuntella, **Fede e politica**. Marietti Documenti. 1977. Casale Monferrato .
- Claudio Magnabosco. **Nazioni a l'Estat italià i emergenza de les Lligues**. Europa de les nacions nº 16. Hivern del 92. Barcelona.
- Enrico Vimercati. **I lombardi alla nuova crociata. La lega dall'esordio al trionfo**. Mursia. 1990. Milano.
- Renato Mannheimer. **La Lega Lombarda**. Idee Feltrinelli. 1991. Milano.
- Marcello Staglieno. **Miglio. Intervista sulla terza Repubblica**. Laterza .1992. Roma-Bari.
- Barolomeo Sorge. **L'Italia che verrà**. Piemme. 1972. Casale Monferrato.

I risultati nella Repubblica del Nord

5 d'aprile 1992

CAMERA	LOMBARDIA		PIEMONTE		LIGURIA		TRENTINO		VENETO		FRUIU		EMILIA ROMAGNA		TOSCANA		REP. DEL NORD	
	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%
LEGA NORD	1496823	23,0	505170	16,3	176515	14,3	55487	8,9	534347	17,3	114546	21,8	292956	9,6	80563	3,1	3257407	15,7
DC	1571828	24,1	652608	21,0	270276	21,9	137286	21,5	977313	31,7	132268	25,2	593228	19,5	571396	22,0	4906203	23,7
PSI	823339	12,6	415532	13,4	136354	11,0	43831	6,9	324040	10,5	63449	12,1	322295	10,6	330425	12,7	2459265	11,9
PSDI	87459	1,3	55692	1,8	22750	1,8	4926	0,8	39452	1,3	5669	1,1	49798	1,6	40622	1,6	306368	1,5
PRI	265731	4,1	150523	4,9	58822	4,8	19377	3,0	114552	3,7	13605	2,6	176630	5,8	128940	5,0	928180	4,5
PLI	157253	2,4	155564	5,0	41350	3,3	9388	1,5	59441	1,9	8100	1,5	63451	2,1	62112	2,4	556659	2,7
PDS	788779	12,1	393976	12,7	230872	18,7	32454	5,1	309485	10,0	91581	17,4	987033	32,5	769055	29,6	3603235	17,4
Rif. Comunista	322686	5,0	200572	6,5	91208	7,4	11074	1,7	112382	3,6	34844	6,6	214663	7,1	248648	9,6	1236077	5,9
Fed Verdi	210491	3,2	92940	3,0	44989	3,6	34973	5,5	99764	3,2	14940	2,8	82481	2,7	74725	2,9	655303	3,1
MSI	223143	3,4	139391	4,5	55328	4,5	30840	4,8	99442	3,2	16088	3,1	107808	3,5	126681	4,9	798721	3,8
Lista Pannella	93604	1,4	58345	1,9	18899	1,5	7281	1,1	31714	1,0	4616	0,9	34314	1,1	34667	1,3	283440	1,4
La Rete	107061	1,6	80731	2,6	17750	1,4	32085	5,0	50990	1,7			32519	1,1	34329	1,3	355475	1,7
Referendum Si	42858	0,7	30932	1,0	14658	1,2	4406	0,7	24646	0,8	3938	0,7	25354	0,8	22098	0,8	168890	0,8
Altre	326291	5,0	170515	5,5	55092	4,5	212715	33,4	305365	9,9	22060	4,2	55299	1,8	77506	3,0	1224843	5,9
Totale	6517346		3102491		1234863		637133		3082933		525704		3037829		2601767		20740066	

SENATO	LOMBARDIA		PIEMONTE		LIGURIA		TRENTINO		VENETO		FRUIU		EMILIA ROMAGNA		TOSCANA		REP. DEL NORD	
	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%	voti	%
LEGA NORD	1150332	20,4	420066	15,6	150739	14,5	47509	8,9	454305	18,4	67378	13,5	244140	9,2	65211	2,9	2599680	14,6
DC	1414344	25,1	565644	21,0	241475	23,3	121279	22,8	590727	23,9	150519	30,1	522606	19,7	513077	22,7	4119671	23,2
PSI	694495	12,3	346601	12,8	124732	12,0	45201	8,5	289849	11,7	78104	15,6	285602	10,7	288004	12,8	2152588	12,1
PSDI	64288	1,1	50560	1,9	15120	1,5			40254	1,6	11657	2,3	41251	1,6	33679	1,5	256809	1,4
PRI	232521	4,1	134605	5,0	65392	6,3	19056	3,6	117155	4,7	20820	4,2	160403	6,0	115170	5,1	865122	4,9
PLI	143292	2,5	159070	5,9	30496	2,9	11100	2,1	52443	2,1	10752	2,1	54458	2,0	39455	1,7	500066	2,8
PDS	726732	12,9	382087	14,2	212816	20,5	36056	6,8	297768	12,1	60296	12,0	892164	33,5	695678	30,8	3303497	18,6
Rif. Comunista	316602	5,6	197922	7,3	89767	8,7			113552	4,6	30185	6,0	215014	8,1	233919	10,4	1196961	6,7
Fed Verdi	175548	3,1	85398	3,2	41364	4,0	39555	7,4	89715	3,6	19025	3,8	77075	2,9	64069	2,8	591749	3,3
MSI	197751	3,5	124355	4,6	50063	4,8	31141	5,8	95829	3,9	36290	7,3	95912	3,6	108849	4,8	740190	4,2
Referendum Si	43423	0,8	41890	1,6	15049	1,5			29591	1,2	5336	1,1	28594	1,1	28060	1,2	191943	1,1
Altre	468410	8,3	190975	7,1	26753	2,6	181472	34,1	297730	12,1	10098	2,0	42194	1,6	74406	3,3	1292038	7,3
Totale	5627738		2699173		1037013		532369		2468918		500460		2659413		2258477		17783561	

Dues dimensions en el nacionalisme de Llompart

Com saben tots els presents, Josep Maria Llompart va ser objecte al llarg de 1992 d'una llarga i merescuda sèrie d'homenatges, gràcies als quals la seva vida i la seva obra han estat profusament estudiades i glossades. Altres treballs s'hi han afegit encara després de la seva mort.

Tenint en compte tot això, jo no podia pretendre que les meves breus paraules aquest vespre fossin un reflex satisfactori de la trajectòria ideològica del nostre enyorat company, ni tan sols una síntesi ordenada del seu pensament. Ja podran trobar els interessats entre la bibliografia les dades que necessitin sobre l'evolució o l'organització de les idees de Llompart: jo em limitaré a una tasca més acostada a les meves possibilitats --i espero que també més adequada a la finalitat d'aquest acte--. Faré només una evocació de les conviccions nacionals de Josep Maria Llompart, partint de dues dimensions diferents però plenament coherents i complementàries: d'una banda, unes opinions expressades per ell obertament, de forma pública, i de l'altra, unes altres confidències fetes més privadament i en confiança. Compto que aquest contrapunt ens ajudarà a captar més matisos en les paraules de Llompart, i que en veure-les degudament contextualitzades, podrem apreciar millor la seva profunda humanitat.

Pel que fa a la dimensió pública de les idees de Llompart, em basaré en alguns fragments representatius extrets del seu llibre *Països Catalans? i altres reflexions*, aparegut fa poc. Per a la que podríem anomenar dimensió íntima del seu pensament em regiré per la *Conversa amb Josep M. Llompart* que Joan Miralles hi va enregistrar el 29 de maig de 1980, publicada en part al darrer número de la revista "Estudis Baleàrics".

La primera observació que cal fer és que la producció ideològica de Llompart --la projecció pública de les seves idees-- va ser fruit de les circumstàncies políticament anormals en què es va haver de moure. Quan Joan Miralles a la conversa al·ludida li demana "te sents bàsicament

poeta?", la resposta és contundent: "Sí, sí, sí, sí... I moltes vegades, si he deixat sa poesia per altres coses ha estat perquè, com que en aquest país un sempre està amb allò que deia en Joan Alcover 'amb actitud militant', a vegades hi ha que atendre coses que, si no les fas tu, no les fa ningú, saps?"

Més endavant l'entrevistador li recorda la seva apreciada faceta d'orador polític, i Llompart s'explica, amb una punta d'ironia, com volent-hi treure importància: "Sí, jo te diré una cosa. A mi és un paper que no m'agrada gaire, però és allò que te deia abans: algú ho ha de fer i, si es útil, mira, no me queda més remei que fer-ho. Sí, he arribat a tenir una certa pràctica, amb aquest subgènere. Record a sa plaça de bous de Valenci, coranta mil persones allà que else vaig fotre una arenga i, mira, ben bé, i varen estar ben contents i varen cridar es quatre visques i es quatre muires... Clar, en definitiva, un ha d'atendre a tota una sèrie de coses que si no, és que queden desateses. I no som jo s'únic, som tots que ho feim, an això."

Però a continuació, quan Joan Miralles li pregunta si va ser precisament aquell matí el moment d'emoció patriòtica més extraordinari que Llompart havia experimentat, la seva resposta ja no és gens irònica: "Homo, en certa mesura, sí, perquè era molt impressionant això de sa plaça de bous de Valenci. Jo, ademés, record que ho vaig relacionar (...) amb so 'Desfile de la Victoria' aquí, després de lo de Portocristo, és dir, després de sa retirada d'en Bayo. Després de sa retirada d'en Bayo se va organitzar una desfilada d'aquestes triomfals, amb sa daixona de que plovia i aleshores ses banderes agafades a s'enemic, entre elles sa senyera, es soldats les arrossegaven pes fang. Això ho record i record que me va quedar gravat i tenia present s'imatge d'aquella senyera i banderes republicanes arrossegades pes fang. I aquell nuu d'octubre, a sa plaça de bous, mentres estava fent sa meva arenga, me va venir aquesta imatge a sa memori. I aleshores tot allò era una estesa enorme de senyeres onejant. Això, confés que potser és es moment que vaig sentir una emoció patriòtica, diguem-ne, més profunda."

D'aquesta voluntat de servei, profundament sentida i assumida, sorgiren els textos ideològics de la dimensió pública de Llopart. Adreçats generalment a un públic illenc, exposen amb matisada moderació la seva idea dels Països Catalans, en la qual s'identifiquen cultura i nació: una cultura nacional, una nació cultural. "Els membres d'aquesta comunitat --diu, per exemple-- no es defineixen per una adscripció política o administrativa, sinó per una adscripció cultural."

és important de subratllar que Llopart no pensava en una cultura homògena, sinó en la complexa i multiforme unitat de la cultura real de les nostres terres. Així ho detalla: "una pintura de Joan Miró i un siurell de fang, i la fàbrica gòtica de Santa Maria del Mar i la senzilla estructura d'una barraca valenciana, i una novel·la de Manuel de Pedrolo i les Torres dels Serrans, i l'antiga tècnica dels margers mallorquins i els Usatges de Barcelona, i el temple de la Sagrada Família i uns escaldums de pollastre(...)". L'enumeració, molt més llarga, conclou amb una frase contundent: "La cultura d'un país no porta uniforme ni es construeix a base de reduccions i d'imposicions."

Entre tots els elements d'una cultura, la llengua ocupa lògicament per a Llopart un lloc decisiu: "L'idioma no és de cap manera l'element únic i definidor, per ell sol, d'una cultura; però no hi ha dubte que, per la seva funció de vehicle fonamental d'expressió, esdevé la paret mestra d'aquesta cultura. Si la paret mestra cau, tot l'edifici s'ensorra (...). Observau com els atacs més subtils contra la identitat nacional dels Països Catalans es concentren indefectiblement damunt la llengua."

Però no sols totes aquestes formes de cultura integren la nostra cultura nacional. També distingeix Llopart una articulació territorial en àrees culturals, i afirma: "No tinc cap escrúpol de dir que existeix, per exemple, una cultura manacorina, definidora d'una identitat local, i que aquesta cultura, precisament perquè és manacorina, s'articula dins una altra àrea més ampla: la cultura mallorquina, que defineix una identitat comarcal. I que aquesta cultura mallorquina, precisament perquè ho és, mallorquina, s'integra a la vegada dins una altra àrea més ampla: la cultura de les illes Balears, signe d'una identitat que podem anomenar

regional. I que aquesta cultura de les illes Balears, precisament perquè és cultura de les illes Balears, troba acollida dins una altra àrea encara més ampla: la cultura dels Països Catalans, que dóna forma plena i definitiva a una identitat nacional. I encara aquesta cultura dels Països Catalans, precisament perquè és dels Països Catalans, s'integra al seu torn dins cercles culturals més vastos: dins la cultura mediterrània, i, a partir d'aquesta, dins la cultura europea, definidores totes dues d'identitats supranacionals."

Llompart atribueix a aquesta gradació una importància especial: "No val fer trampa --diu-- amb aquest successiu desplegament de l'horitzó de la cultura; els edificis cal començar-los pels fonaments i no per la teulada. Trencau una sola baula de la cadena i se us haurà esgarriat la vostra identitat pròpia; prescindiu d'una sola de les àrees culturals que us pertanyen, i caureu dins la més profunda incoherència: haureu deixat d'ésser qui éreu." És una advertència contra els falsos universalismes, certament, però també contra les precipitades simplificacions de la diversitat interna.

És sobre aquesta base matisada que Llompart afirma la coincidència de cultura i nació: "El concepte de nació és identificable, per tant, amb el concepte de cultura (...). Les fronteres d'una nació seran, en conseqüència, delimitades per la pròpia cultura (...)."

Per aquest motiu li resulta inadmissible que Espanya es defineixi com un Estat-nació. Així ho comenta: "Un exemple recent d'aquesta persistència en el plantejament fictici el dóna la Constitució vigent de l'Estat espanyol, que, després de proclamar el principi de l'Estat-nació --és a dir, Espanya com a nació una i indivisible--, introdueix el matís d'admetre, en el si d'aquest Estat-nació, l'existència de nacionalitats diverses. (...) La solució més senzilla, més exacta i més rigorosa hauria estat definir Espanya com allò que realment és: un Estat plurinacional, cosa que al cap i a la fi no és cap desgràcia, ni cap tragèdia, ni cap motiu perquè el món s'ensorri."

Repasant la història dels anys recents, Llompart recorda: "La reivindicació dels Països Catalans com a comunitat nacional d'història, de llengua i de cultura, va passar a primer rengle en els darrers temps de la dictadura i en els primers anys del postfranquisme. (...) Però a mesura que s'anava normalitzant la vida política i s'anava refent l'estructura democràtica de l'Estat, començaven a arribar les rebaixes. (...) La reivindicació nacional dels Països Catalans esdevenia cada cop més feble, més matisada, més condicionada, fins i tot més incòmoda. Al mateix temps es varen anar multiplicant els atacs a la unitat de l'idioma, aqueixa paret mestra, encara en peu, dels nostres països (...)."

La conclusió de Llompart (ho escrivia l'any 1983) no era gaire optimista: "El fet és que la reivindicació dels Països Catalans com a projecte polític és avui absolutament inviable, tant en l'aspecte jurídic com, sobretot, en l'aspecte sociològic. Cal que siguem realistes i que admetem aquest fet. Ara bé, ¿serà viable aquest projecte en el futur?"

Si volem que ho sigui, la nostra tasca d'ara mateix, afirma Llompart, és sobretot cultural, més que política: "No hem de voler començar la casa per la teulada ni refugiar-nos en els bells somnis utòpics. Abans de pensar en solucions polítiques hem de pensar en solucions culturals i sociològiques. És a dir, en la reconstrucció nacional dels Països Catalans. (...) La nostra nació és avui, no hem d'amagar-ho, una absoluta ruïna. Només resta en peu la paret mestra de l'idioma; una paret amenaçada, plena d'esquerdes, en perill imminent d'ensorrar-se per sempre. Una paret, tanmateix, encara dreta, encara susceptible de consolidació, encara apta perquè puguem restaurar, a partir d'ella i al seu voltant, el vast edifici que ens haurà d'aixoplugar a tots."

La proposta de Llompart és clara: "Que cadascun dels nostres països aixequi la seva pròpia columna (...) i així arribarà un moment en què, sòlides i fermes les quatre columnes, podrem coronar l'estructura amb la clau de volta de la nostra nacionalitat. Després, un cop que hagi arribat aquest moment, però no abans, ens serà possible --a nosaltres o

a les generacions futures, tant se val-- de situar la realitat dels Països Catalans a nivell de projecte polític."

Retornem ara, per completar aquest esbós, al Llompart confidencial. "Jo crec --diu a Joan Miralles-- que s'ha d'arribar a una estructuració política des Països Catalans. Ara bé, quina ha d'esser aquesta estructuració política concreta...? No sé, això ja ho ha de dir s'Histori, ho ha de dir sa mateixa dinàmica de s'Histori... no ho sé. Ara, com una realitat nacional, sí!"

Immediatament, Miralles li pregunta: "Tu com te defineixes, si te vols definir, políticament?" I diu Llompart: "Bé, jo no fa gaire, vaig dir que creia en uns Països Catalans lliures i socialistes dins es marc de s'Europa des Pobles."

Miralles encara vol saber més: "Això implicaria s'independenci des Països Catalans?" I respon Llompart: "Jo crec que, en definitiva... s'independenci des Països Catalans, crec que s'hi ha d'anar. Ara, això no vol dir que s'hagi de fer d'una manera... Però a la llarga jo crec que lògicament, en fi, No és que rebutgi en aquest moment, jo, s'Estat espanyol --al cap i a la fi, s'Estat espanyol és una cosa que hi és i que encara per ventura pot esser útil--. Ara jo crec que arribarà un moment en què, almanco s'Estat espanyol així com està estructurat, això està condemnat a desaparèixer. Ara, veurem després quines possibilitats hi ha d'estructuració amb aquestes altres nacionalitats que formen s'Estat espanyol... No ho sé. No ho sé. Per ventura se podria anar a un sistema confederal, en fi, no ho sé... Això és una cosa que també s'Histori ho haurà de dir."

Aquestes han estat algunes pinzellades --públiques les unes, confidencials les altres-- del pensament de Llompart. El seu comportament el coneixem tots: una absoluta disponibilitat fins als darrers instants de la seva vida, al servei del nostre poble. Tant de bo que tots sapiguem fer-nos dignes del seu exemple i abastar el futur pel qual ell va treballar tant i tan bé.

Isidor Mari

APROXIMACIÓ A LA HISTÒRIA DE VILANOVA I LA GELTRÚ

La població de Vilanova i la Geltrú es forma al segle XIII dins el terme del castell de Cubelles. Així ens consta a la Carta de Poblament atorgada per Jaume I l'any 1274, per la qual cosa el que tan sols era un barri es va convertir en una vila reialenca.

La tradició diu sobre aquest fet que els pobladors eren els que havien fugit del terme del castell de la Geltrú (s.XI) per tal d'evitar els mals usos que regien amb força de llei durant l'època feudal. Fos quina fos la raó el que és cert és que Vilanova de Cubelles es convertí ben aviat en una població pròspera, i més important que la que li va donar origen. No serà fins al 1768 que aprareixerà el nom definitiu de VILANOVA I LA GELTRÚ.

Han passat els anys i actualment, Vilanova i la Geltrú és una ciutat de més de 47.000 habitants, que té la capitalitat administrativa, comercial, industrial i agrícola de la comarca del Garraf, que, conjuntament amb les comarques de l'Alt i Baix Penedès, conforma la demarcació històrica i la configuració geogràfica del PENEDES.

CULTURA

La dinàmica cultural de la ciutat està centrada en dues vessants, la cultura en l'espai públic, la que es genera al carrer (cicle festiu i activitats que es porten a terme tot l'any) i la que es genera en els espais culturals tradicionals. En aquesta última vessant, Vilanova i la Geltrú compta amb importants conjunts urbanístics, espais urbans, moments i obres arquitectòniques. Així mateix, la ciutat compta amb la zona arqueològica d'ADARRO, poblat iberoromà que fou fundat al voltant del segle IV a C.

La ciutat té sis museus: Museu Víctor Balaguer, Castell de la Geltrú, Museu Romàntic Casa Papiol, Museu del Ferrocarril, Museu Roig Toquès, i la Masia Cabanyes. Tots ells junt amb el Teatre Principal, la Biblioteca Balaguer, els arxius, el patrimoni etnogràfic, i les activitats de les diferents societats, donen la vila una riquesa important i diferenciada d'altres llocs.

ESPORT

Vilanova i la Geltrú de fa temps, interessa els esportistes d'arreu del món. El clima suau, 11,5 °C a l'hivern i de 24 °C a l'estiu de mitjana, fa que aquestes instal·lacions siguin lloc de reunió dels atletes europeus que la temporada hivernal fa emigrar, i fa impossible la pràctica esportiva a l'aire lliure en els seus països.

El qui estimen els esports nàutics tenen a Vilanova i la Geltrú un lloc de trobada. Des de grans regates, com la de les mil milles, fins a elementals cursos d'Optimist i Wind-Surf.

Per complementar aquesta ressenya de la vida esportiva vilanovina, cal indicar que Vilanova ofereix diverses pistes de tennis, una piscina coberta de 25 m, 2 pavellons coberts, dos camps de futbol, terrenys de botxes, diverses pistes polisportives que situen Vilanova i la Geltrú com a interessant lloc de trobada esportiva.

TURISME

Vilanova i la Geltrú ofereix al visitant la imatge d'un poble gran, quasi 50.000 habitants, que no ha deixat de ser poble, que viu d'una forma molt acusada les seves festes: la Festa Major, al principi d'agost; el Carnaval, conegut arreu; els Tres Tombs, a la diada de Sant Antoni Abat; el Festival Internacional de Música Popular i Tradicional, al juliol, o l'Aplec de Tardor, el primer diumenge d'octubre. La benignitat del clima de la ciutat la fa tanmateix, un lloc ideal per a les estades llargues.

La façana marítima, amb extenses platges de sorra fina, es constitueix en el contrapunt ideal d'una ciutat i d'unes gents que val la pena conèixer.

GASTRONOMIA

La gastronomia de Vilanova i la Geltrú té en el plat del Xató el seu màxim exponent en qüestions culinàries. D'altra banda, no podem oblidar que la seva gastronomia està basada en el peix fresc. Així, cal tenir en compte el bull de tonyina, l'arròs de peix, el rossejat, els ranxos de peix, l'all cremat o els emarris.

(TEXT DE RAFAEL MESTRES I BOQUERA)

LA CRISI DEMOCRATICA A EUROPA: DEL DESCREDIT DE LA POLITICA A
LES CRISIS CONSTITUCIONALS

Joan LLuís PEREZ FRANCESCH
Professor Titular de Dret Constitucional
Universitat Autònoma de Barcelona

Aportar algunes reflexions sobre la crisi democràtica a Europa, que és l'encàrrec que se m'ha fet, no deixa de ser una tasca difícil però necessària.

Per diversos motius. En primer lloc, perquè la democràcia com tots els grans conceptes és sempre una aspiració, un ideal, o com va dir en Rousseau, cosa de Déus, i nosaltres els humils mortals, no podem fer altra cosa que caminar progressivament vers la fita de la realització plena de la llibertat, com a persones i com a poble. En aquest sentit, com es recorda sovint, la democràcia és sempre perfectible, millorable.

En segon lloc, la concreció de la democràcia en les estructures estatals europees occidentals s'ha efectuat mitjançant allò que s'ha anomenat la democràcia representativa, com a opció fonamental del constituent, sens perjudici de tècniques complementàries de participació popular. En aquestes coordenades, s'ha produït una separació conceptual entre representants i representats, que té els seus orígens a l'Estat liberal i que ha arribat amb plena vigència fins els nostres dies. La distinció entre democràcia governant i democràcia governada expressa força bé aquesta dicotomia. Els representants, en la mesura que ho són de tota la nació, formen un tipus humà d'especial categoria i solemnitat, que no sempre actuen en permanent sintonia amb el poble al que representen.

En tercer lloc, la democràcia és una forma de govern, que ja fou teoritzada pels clàssics, la qual cosa posa de manifest el desig històric de la humanitat per conquerir cotes d'autogovern popular. Ara bé, la determinació de què pot ser l'autèntica democràcia no ha estat un tema pacífic: democràcia orgànica, democràcia popular i democràcia de derivació liberal són tres experiències històriques entorn de la comprensió del concepte. Això no obstant, es evident que a nosaltres ens pertoca reflexionar bàsicament sobre aquesta darrera, en la mesura que és la que s'ha incorporat a les estructures estatals occidentals. Avui en dia, per tant, democràcia és fonamentalment un sistema en el que hi ha eleccions lliures per a escollir els representants polítics, en el que les

decisions polítiques es prenen per la regla de la majoria, prèvia discussió, és a dir, respectant l'estatus existencial de les minories i en conseqüència garantint el pluralisme, com a pedra angular de la disidència tolerada. Ara bé, com tot en aquesta vida, la democràcia pot ser objecte de graus, i aquí és on es pot observar l'inèrcia de determinats plantejaments històrics que han influït en la construcció dels Estats europeus, perquè no conec cap Estat europeu occidental que hagi estat producte d'un procés democràtic en la seva gènesi. Els Estats europeus s'han anat convertint a la democràcia, lentament, especialment després de la segona posguerra mundial. D'aquesta manera, el constitucionalisme de l'Estat social ha incorporat la democràcia com un element definidor de l'acció política, garantint uns mínims procedimentals, però sense tocar sostre en altres aspectes, com són els drets socials i econòmics, o l'autodeterminació de parts del territori.

D'altra banda, entorn de la comprensió de la democràcia, com a sistema de govern, influeixen plantejaments ètics. Vull dir, que es tracta de reflexionar sobre quins valors hem de construir un Estat democràtic i fins i tot una societat democràtica, que pugui decidir quin tipus d'Estat desitja. Avui quan sembla consolidada la democràcia com a tècnica per a prendre decisions, el debat que al meu parer té més vigència és el dels valors subjacents, sobre els quals construir el sistema polític. Dit d'una altra manera, es tracta de discutir sobre el per què de les decisions. Aquí voldria destacar l'important paper que ha de desenvolupar l'exercici de la llibertat d'expressió, com a manifestació del pluralisme ideològic, per a fornir una opinió pública lliure, així com l'educació dels ciutadans per a la convivència en llibertat, el debat i la negociació tolerant, sense renunciar als propis posicionaments. En conseqüència, em fa l'efecte que un dels problemes centrals de la idea democràtica avui és la de no considerar-la només una tècnica sino la defensa d'uns valors i que el sistema educatiu té un paper central a desenvolupar, per a crear ciutadans democràtes, tolerants, respectuosos amb les formes generals del sistema, però

radicals en les conviccions personals i per tant, capaços, d'argumentar alternatives. El cor unum et anima una de la democràcia hauria de ser un mínim comú denominador sobre formes i procediments però també sobre els elements substantius en què es fonamenta el sistema polític, un dels quals hauria de ser el reconeixement de la dissidència pacífica. Al meu parer, cal un procés d'humanització del ciutadà, racionalment i ètica, a fi i efecte de construir una societat democràtica amb democràtes - és a dir, ciutadans actius- i en conseqüència un sistema polític que pugui rebre demandes socials consistents i que en cas de no ésser satisfetes obri les portes a recanvis imaginatius.

En aquestes coordenades, l'anomenada crisi de la democràcia afecta avui tant a la democràcia dins la societat com dins l'Estat, perquè son dos elements íntimament relacionats. Dins la primera, algunes manifestacions són: crisi econòmica, amb el perill de deslligar del procés polític determinades capes socials (recordem que les bosses de pobresa relativa arriben a xifres escandaloses); materialisme imperant propi de la "societat de consum"; individualisme i desmotivació en tot allò que no ens afecta a nosaltres mateixos (podriem destacar aquí la importància del associacionisme); absència de sentiment comunitari en definitiva. Dins la segona podem esmentar la manca de consens sobre les funcions que ha de fer l'Estat, a partir de l'anomenada crisi fiscal, que implica una reformulació de l'Estat assistencial, davant d'una societat cada cop més massificada; la incapacitat de l'Estat per a fer front a les agressions, com el terrorisme, que posen en dubte el monopoli efectiu de la violència legítima i la garantia de la vida i seguretat dels ciutadans; prepotència dels dirigents, que en ocasions es deixen influir més del compte per determinats grups d'opinió o d'influència, propiciant casos creixents de corrupció o de "transfugisme"; sentiment de provisionalitat, que pot desembocar en desànim i apatia socials, especialment en el cas espanyol on s'ha de construir un Estat nou, a partir de la Constitució i del procés d'unió europea; tecnocràcia i

administrativització creixent, posant l'economia com a motor de la vida política, sense el necessari debat polític i per tant ideològic per a prendre decisions.

A partir de les consideracions anteriors voldria posar sobre la taula el problema del "descrèdit de la política".

El terme descrèdit sembla al·ludir al fet que en algun moment - avui mateix, per a importants sectors socials- la política ha tingut crèdit, de la qual cosa estic ben segur. Potser per tractar aquest tema caldria fer una indagació empírica, per saber què pensen realment els ciutadans. Sense desvalorar aquest mecanisme, penso que no és l'únic recurs, ates que podriem caure en una postura plebiscitària. Sigui com sigui, en la mesura que l'activitat política, fa referència a la participació més o menys activa segons el cas, en l'adopció de decisions des de les instàncies de poder, sembla fàcilment criticable; fins i tot considero que es saludable que així passi. La decisió política en la mesura en que es lliure en quan als fins u objectius (polítiques públiques), encara que pugui ésser reglada pel que fa al procediment, pot ser que no rebi el crèdit de determinats sectors de la població. Ara bé, el descrèdit amb majúscules, que implicaria una manca de confiança, de respecte, un menyspreu de la política i dels polítics, és a dir, de les institucions mateixes que el poble s'ha dotat a partir d'un procés democràtic, és al meu parer molt perillosa, perquè pot minar en el seu fonament la legitimitat real i directa del sistema polític.

Els elevats índex d'abstenció a les democràcies occidentals - i dels vots en blanc- producte d'una manca d'interès més general per la política - fins i tot a l'hora de saber quins són els nostres diputats, regidors, etc- i per tot allò que afecti a la vida en comú, els escàndols per corrupció d'alguns polítics, el finançament irregular dels partits polítics, el transfugisme, la dificultat per determinar responsabilitats jurídiques i polítiques a alguns gestors polítics, són manifestacions prou significatives d'aquest anomenat "descrèdit de la política", que té una significació peculiar avui en relació a moments anteriors, ja que a

diferència d'altres èpoques gairebé tothom pot ser subjecte actiu de la política, exercint el dret de vot o participant de forma més decidida i permanent.

El fenomen que anomenem "descrèdit de la política" - entesa aquesta en un sentit ampli i associat a la política institucional o dins del sistema- comporta en ocasions autèntiques crisis constitucionals, de diferent intensitat segons els casos i Estats, posant en entredit la mateixa legitimitat constitucional de les institucions (que s'afegeix a la crisi de legitimitat directa): recordeu per exemple en Gran Bretanya, la discussió sobre si la Reina ha de pagar impostos, o els problemes matrimonials dels Prínceps de Gal·les, les cridòries en seu parlamentària a l'hora de discutir la incorporació britànica a la Unió Europea, etc. A França, l'amnistia legislativa d'alguns polítics corruptes, les acusacions d'instrumentalització del poder per part del President de la República a les portes de la segona cohabitació com a conseqüència del daltabaix socialista; a Itàlia, la proliferació dels processos per corrupció, unit a la permanent crisi institucional dels darrers anys, amb molts intents de reforma, però de moment gairebé tots per estrenar; a Espanya, en fi, també la corrupció política sembla tenir mostres eloquents, tant a nivell personal com derivats del finançament irregular d'algun partit polític, sense oblidar problemes abans esmentats a nivell general, assistint-hi, encara que potser no tant com a Itàlia, a una progressiva judicialització de la vida política.

El "descrèdit de la política", pot desembocar en una crisi constitucional, però no necessàriament. Quan coincideix amb aquesta darrera, el problema central és al meu parer la profunda crisi de legitimitat que provoca al sistema polític creat per la Constitució. La Constitució normativa, no pot predeterminar conductes dels ciutadans i dels poders públics si falla allò que s'ha anomenat "sentiment constitucional", és a dir, que els principis constitucionals es crein, es respectin i es desenvolupin, perquè es considerin positius, útils, autèntiques regles de joc acceptades pels diferents grups que participen en el procés polític. El perill de

nominalitzar la Constitució, és que -a part d'incomplir-la- li fa perdre autoritat a les seves previsions, i sense autoritat no hi ha legitimitat real. Això és en part, el que va passar amb el constitucionalisme de l'antic bloc soviètic, basat en la idea de constitució-balanç i no en la constitució normativa. Quan la Constitució perd el seu caràcter de regles de joc per a la convivència en llibertat, aquesta mateixa resta oblidada.

Al segle XX tenim experiències d'autèntics fraus a la Constitució com els que van produir els feixismes per accedir i mantenir-se al poder. Avui, potser no es tracta de recordar aquesta possibilitat sino de reflexionar sobre les implicacions de hipotètiques crisis constitucionals arreu d'Europa, a partir de fenòmens com la corrupció política, la remodelació de l'Estat assistencial, el debat sobre la integració europea, la superació de la concepció tradicional de la sobirania estatal, l'emergència d'entitats sub-estats que reclamen un estatus propi, la pervivència de nacions a Europa que no acaben de trobar llur encaix definitiu en els actuals Estats, etc.

Per finalitzar, voldria fer referència a tres elements que tenen , al meu parer, la nota comuna d'ésser punts de reflexió per a la tasca quotidiana de repensar la democràcia, com a condició de llibertat en una societat oberta.

El primer és la presència dels partits polítics al si de l'Estat, com a canals de la participació política i gestors de les decisions que es prenen des dels poders públics. L'anomenat "Estat de partits". A aquest factor li hem d'afegir la incidència dels sistemes electorals en la configuració de la representació política. A Espanya, la introducció del sistema proporcional corregit amb el mètode d'Hondt i amb la barrera mínima , amb llistes electorals tancades i bloquejades pretenia consolidar els partits així com propiciar opcions de govern clares i estables, però a la pràctica veiem com es personalitza el debat electoral entre els líders, esdevenint els altres gairebé desconeguts, com

s'atribueixen els escons a les persones individuals -la qual cosa ha permès escàndols de transfugisme difícilment digeribles- i com l'índex de militància és notoriament escàs, amb la qual cosa els partits són més aviat captadors de vots que no pas d'afiliats. D'altra banda, si bé els textos constitucionals comencen a recollir l'existència dels partits polítics mai els consideren òrgans o subjectes actius de l'Estat, amb una discordància entre la realitat i la norma, que està produint les actuals conseqüències de descrèdit de la política mitjançant el descrèdit d'alguns partits i això per culpa d'alguns dirigents d'aquests.

El segon tema al que volia fer referència és la divisió territorial del poder polític estatal com a factor de crisi democràtica, de descrèdit de la política i fins i tot de crisi constitucional. Es el cas dels posicionaments polítics nacionalistes que consideren que les actuals estructures estatals són insatisfactòries per als seus interessos. Partint de la idea que la democràcia es autodeterminació del poble i que la llibertat - és a dir, la negació del poder absolut de l'Estat- implica divisió funcional i territorial del poder polític, diferents Estats europeus han desenvolupat una dinàmica de descentralització política o en ocasions només administrativa. Aquesta nota, juntament amb la construcció europea, ens permet afirmar que la reformulació dels Estats en Estats compostos, es pot entendre com un intent de pervivència del propi Estat o com una alternativa de futur, que haurà de cedir el pas a una nova concepció del fet nacional. La emergència del nacionalisme, arran de la caiguda del teló d'acer, pot propiciar un nou ensamblatge entre Estat-nació-persona, possibilitant Estats plurinacionals explícitament reconeguts com a tals per les Constitucions, sens perjudici de la creació de nous Estats. El debat entorn del principi de subsidiarietat, tornat a posar de moda pel Tractat de Maastricht, del qual es parlarà tot seguit, pot ser un punt de partida per la reflexió, en la que no podem oblidar els poders locals.

Un últim aspecte que vull destacar és el relatiu a la garantia dels drets, sense el qual tota referència a la

democràcia es buida de contingut. Els Estats constitucionals occidentals, es basen fonamentalment en la garantia dels drets individuals i polítics, sense dotar de totes les garanties als drets socials, econòmics i culturals (dret al treball, dret al medi ambient, dret a una vivenda digna, dret d'accès a la cultura, dret a la prestació sanitària, dret a l'educació) o els drets dels pobles (com l'autodeterminació). Caldria, al meu parer, aprofundir en aquests temes, en el primer cas com a progrés en la igualtat i, en el segon, com a factor d'integració de les col·lectivitats en un ordre que respecti plenament el fonament moral de tot poder públic. Potser d'aquesta manera, sense que ningú patrimonialitzi la democràcia, els ciutadans tindran més arguments per a mobilitzar-se, amb independència dels valors que admeti la Constitució, ja que aquesta no es pot fer d'una vegada per sempre sino que ha de poder ser objecte de crítiques i en el seu cas de les reformes necessàries.

ELS CASOS RECENTS D'AUTODETERMINACIO

Des del meu punt de vista, el cas iugoslau és el més interessant dels processos d'autodeterminació que s'han viscut --i que encara es viuen-- a l'antiga URSS, a l'antiga Iugoslàvia i a la també antiga Txecoslovàquia, més enllà de quina sigui, al final, la definitiva estructura de relació d'alguns dels països protagonistes entre ells. Es tracta, sens dubte d'un cas encara no tancat, però que permet ja actualment algunes reflexions que poden resultar interessants.

Per entrar ja de bon començament en matèria, car el temps de què hom disposa és curt, la primera observació que cal fer, sempre des del meu punt de vista, és la següent: s'ha demostrat fonamental l'existència d'un territori perfectament delimitat, amb una organització política diferenciada, en el si del qual, a tot el seu àmbit --i insisteixo en aquesta totalitat--, hi hagi un mateix grup social

dominant.

Tot reconeixent el risc de qualsevol generalització, aquesta hipòtesi fóra el cas d'Eslovènia, on evidentment tenim un territori delimitat geogràficament, amb unes institucions polítiques pròpies, amb poder legislatiu i executiu, per bé que integrades en l'estat, i amb la preeminència d'un grup social a tot l'àmbit d'aquell territori. Com a conseqüència, la independència pot considerar-se un fet assolit definitivament i com a màxim caldrà establir la normativa de protecció de les minories ètniques.

El cas de Croàcia és diferent; és a dir, el grup social dominant no ho era a tot el territori i és evident que els problemes de Krajina i d'Eslavònia, amb una preeminent minoria sèrbia, resten oberts. Es a dir, aquests dos territoris no constitueixen simples casos de protecció de minories ètniques, sinó veritables problemes d'organització política de l'estat. Per tant, la independència no es podrà entendre com a consolidada --sempre amb la

relativitat del cas-- mentre l'encaix d'aquelles dues regions, avui no controlades des de Zagreb, sinó per les forces sèrbies, no estigui resolt.

Naturalment, a l'altre extrem del raonament resta el problema viu de Bòsnia-Herzegovina, on, si bé existia un territori delimitat i una organització política pròpia, no existia una minoria dominant ni tan sols en la major part del territori, com succeia a Croàcia. Per tant, la fragmentació ètnica fa que la solució del problema, provisional o definitiva, no pugui venir des de dins, sinó, com estem veient, a partir de la intervenció exterior.

Diríem, doncs, per a cloure aquesta primera reflexió, que el grup social dominant que aspira a la independència està en condicions d'accedir-hi realment si controla el territori a partir del control de les institucions en què aquest s'estructura políticament. Ara bé, com és natural, el valor pràctic d'aquesta afirmació teòrica es funció, primer, de la voluntat política, és a dir, de l'existència d'una veritable aspiració a l'autogovern i, segon, de

les competències atribuïdes a aquelles institucions, de forma que, si l'abast és només administratiu, la incidència serà mínima. Estic parlant, doncs, d'institucions d'abast polític, amb assemblea legislativa i òrgan executiu, un i altre amb competències efectives en dos àmbits que crec que esdevenen bàsics: l'ordre públic i els impostos.

X X X

Creç que aquesta breu exposició, que vull extreure de la realitat històrica recent, ens situa ja en condicions de deduir quins són els requisits bàsics per a l'exercici eficaç del dret a l'autodeterminació. Es a dir, en primer lloc, l'existència d'un territori políticament diferenciat; segonament, que l'organització política del territori atribueixi a les seves institucions competències decisives, especialment en aquells dos àmbits acabats d'indicar; finalment, l'existència d'un grup social únic o almenys dominant a tot el territori que, per

tant, controli les institucions.

Naturalment, aquest és el marc diguem-ne objectiu i, a partir d'aquí, s'entra en l'aspecte diguem-ne subjectiu, és a dir, el que defineix aquella voluntat de la societat i de la classe dirigent, no només de la classe política, de fer efectiu el dret a l'autodeterminació. Però això és un aspecte tan evident, que no és necessari de perdre ni un segon en justificar-ho. Sí hi ha, en canvi, un punt important, per bé que estrictament formal, que em sembla del major interès. Es a dir, en aquest marc, ¿quina importància pot tenir el fet que la constitució de l'estat en el qual s'integra aquell territori reconeixi o no el dret d'aquest a l'autodeterminació?

X X X

Es prou sabut que les constitucions dels països anomenats socialistes eren sensibles al problema de l'autodeterminació. No podem oblidar que, des de Lenin, aquest aspecte estigué sempre

present en la doctrina política comunista, fins el punt que la intervenció d'aquells països, en definitiva, de l'URSS, fou molt important en la inclusió del concepte d'autodeterminació en la Carta de les Nacions Unides i, per tant, en la seva incidència posterior en el procés de la descolonització. D'altra banda, el fet tenia aleshores una certa lògica i poc risc, car no podem oblidar que, si bé la Unió Soviètica era un mosaic de nacionalitats, en definitiva, el darrer gran imperi colonial, aquest quedava prou ben controlat a partir del sistema de partit únic.

El fet és que, com vaig indicar en la meua intervenció en les jornades de l'any passat, la constitució soviètica de 1.977, a l'article 72, recollia clarament el dret a la secessió per a les repúbliques federals, no les autònomes. En canvi, la constitució de Iugoslàvia era molt més restrictiva, car, si bé a l'exposició de motius es feia referència no només al dret a l'autodeterminació, sinó també a aquell dret a la secessió, l'article 5 tancava en certa manera el

cercle, en afirmar que el territori de la República Socialista no podia ser modificat "sense el consentiment de la República".

Malgrat aquesta presa de posició constitucional, el fet és que aquest consentiment ni s'ha demanat ni ha estat donat, ans el contrari, i això no ha tingut rellevància en els processos d'independència d'Eslovènia o de Croàcia, per citar les dues independències que són ja irreversibles, com tampoc en la ben recent de Macedònia.

Com vaig dir també en la meua intervenció de 1.992, en la línia de relativització d'aquell hipotètic requisit constitucional, quan el Consell de Ministres d'Afers Exteriors de la Comunitat Europea, el 16 de desembre de 1.991, acordà la seva doctrina del reconeixement d'aquelles independències i, en general, de les de l'Est d'Europa, en cap dels punts establerts es féu referència a l'existència prèvia d'un reconeixement constitucional al dret a l'autodeterminació. Els requisits establerts feien referència bàsicament a la configuració del nou

estat, que, per exemple, havia de respectar els drets humans i les minories ètniques i organitzar-se políticament com a estat de dret i democràticament, d'acord amb les cartes de les Nacions Unides, de París i d'Helsinki.

La posició és perfectament lògica, si, com correspon, partim de la base que el dret a l'autodeterminació és un dret immanent dels pobles, quan aquests tenen la condició de tals, és a dir, de grup social culturalment diferenciat que aspira a un grau d'autogovern que vingui determinat democràticament per ell mateix. El fet encara és més evident si pensem que aquest és un dret que plana per sobre de les regulacions estatals, rebut per l'article 1.2 de la Carta de les Nacions Unides i, sobretot, pels articles 1 dels Pactes de les mateixes Nacions Unides de 16 de desembre de 1.966, un sobre drets econòmics, socials i culturals, l'altre sobre drets civils i polítics. Segons aquests preceptes, els dos amb el mateix text, "tots els pobles tenen dret a l'autodeterminació" i, per tant, "en virtut d'aquest dret estableixen

lliurement la seva condició política".

No sé si cal afegir que ambdós pactes han estat ratificats per l'estat espanyol el 30 d'abril de 1.977.

X X X

Però hi ha un altre aspecte que, a parer meu, situa francament a l'exterior del problema que ens ocupa la necessitat de reconeixement constitucional previ del dret a l'autodeterminació.

Aquest dret és un dret del poble que el vol exercir i és ell tot sol qui l'ha de posar en pràctica democràticament. Es a dir, l'eventual referèndum o, si ens atenim a l'exemple de la dissolució pacífica de Txecoslovàquia, l'acord parlamentari que hagi de decidir l'exercici del dret, és un acord intern i, per tant un acord només del poble o de les institucions del territori en qüestió, mai del poble o de les institucions de l'estat en relació al qual s'exerceix el dret.

El criteri ve consagrat per les mateixes Nacions Unides, per bé que en el marc de la descolonització, en la seva resolució 1.541 (XV), de 14 de desembre de 1.960, quan afirma que la decisió "haurà de ser resultat de la lliure i voluntària decisió dels pobles del territori interessat, expressada amb coneixement de causa i per procediments democràtics".

Doncs bé, si, per exemple, en el cas espanyol, hom exigia la inclusió prèvia del dret a l'autodeterminació en la Constitució, lògicament a partir de la modificació del seu article 2 i 8, especialment aquell, de fet, hom traslladaria la decisió al poble de tot l'estat, amb la qual cosa, de retruc, també es transferiria a ell la disponibilitat del dret a l'autodeterminació, en contra d'aquell criteri tan clarament exposat de les Nacions Unides.

El fet és prou evident si pensem els requisits exigits per la Constitució espanyola per a la seva modificació, als articles 166 i següents: una majoria de les tres cinques parts en cada una de les dues cambres o, en

segona opció, la majoria absoluta del Senat i el vot favorable de les dues terceres parts de la Cambra de Diputats, amb eventual sotmissió ulterior a referèndum, evidentment de tot l'estat, si ho demanava només la desena part dels membres de qualsevol de les dues cambres.

X X X

Crec, doncs, que resta clara la conclusió d'aquesta breu intervenció. A parer meu, els darrers casos d'autodeterminació viscuts a Europa demostren que, quan aquella es fonamenta en un fet cultural previ prou profund, és a dir, en definitiva, quan estem realment davant d'un poble que aspira de veres al seu propi autogovern, si aquest disposa d'institucions suficients per a expressar de manera eficaç quina és la forma d'organització política que vol atribuir-se, cap altre requisit formal és necessari més enllà de l'expressió democràtica de la seva voluntat.

Ara bé, això comporta, de la part de la

societat en general, la convicció que la nova forma d'organització política representarà un nivell superior de benestar i, a més, de la part de la classe dirigent, la convicció que aquella nova forma de convivència no implicarà una disminució de la seva posició relativa.

El primer aspecte --aquell convenciment social-- s'ha demostrat fàcil d'assolir quan es tracta d'accedir a la democràcia o a un sistema polític econòmic que --constatat amb l'estrepitos fracàs del sistema d'economia dirigida-- s'identifica amb el benestar, i aquestes eren segurament les referències de les últimes independències europees. Però tampoc ha de ser-ho gaire quan es tracta de societats que disposen d'un fet cultural prou característic i quan és prou fàcil d'explicar a tots els ciutadans, originaris o no, que l'autogovern implica increment del benestar, car les dades a l'abast demostren de manera irrefutable el drenatge de fons que, via impostos, comporta la situació de dependència.

Resta aleshores el segon requisit,

l'actitud de la classe dirigent, inclosos els
polítics.

JOSEP M. PUIG SALELLAS

BÈLGICA: UN ESTAT MUTANT

Bèlgica està en constant mutació. Des de la creació com a estat independent, el 1831, ha anat buscant la seva estructura com a país. Les decisions mai no han estat definitives. Sempre ha calgut millorar la fórmula per adequar la correlació de forces socials, polítiques i nacionals a la realitat del moment.

La mutació és directament proporcional al pes econòmic i polític que han tingut durant la història les dues principals comunitats de Bèlgica: Flandes i Valònia. Bèlgica es va constituir com a un estat centralista i francòfon, en ple domini de la burgesia valona, al sud del país. Avui, els papers s'han capgirat. Els motors de l'economia valona -la mineria i la siderúrgia- estan en crisi arreu d'Europa. Els experimentats i reputats comerciants flamencs, al nord del país, imposen la seva llei. O si més no la intenten imposar. Bèlgica inicia el camí cap al federalisme.

Un estat mutant, doncs, que és conscient que aquesta encara no és l'última estació de la seva història.

1. GENERALITATS HISTÒRIQUES I GEOGRÀFIQUES

Per comprendre millor la realitat belga és important de destacar uns trets tan obvis com determinants per la realitat social i política del país. Bèlgica no té cap llengua pròpia. Les tres que hi conviuen -francès, neerlandès i alemany- són les dels seus veïns. Les seves fronteres són amb França, Alemanya, Holanda i el petit Gran Ducat de Luxemburg.

El creixement econòmic dels anys cinquanta i seixanta va atraure forts contingents d'immigrants italians i espanyols. La posterior independència del Congo belga provocà una important onada d'immigració centre-africana. Bèlgica tampoc no és una excepció en la rebuda de milers de turcs i magrebins durant els anys setanta i vuitanta.

La població belga actual es distribueix de la manera següent: Flandes, 5,3 milions de persones; Valònia, 3,7

milions, i Brussel·les capital, 1 milió. En total, 10 milions de persones.

2. SÍNTESI HISTÒRICA DE LA MUTACIÓ INSTITUCIONAL BELGA

Bèlgica neix com a estat independent el 1831. El sufragi censatari permeté a la burgesia francòfona d'estendre el seu poder econòmic al polític, i hi instaurà un Estat unitari francòfon. El resultat d'aquest sistema és el següent: exclusió de tota participació política del 99 per cent de la població, i pràcticament de tot Flandes. El 1846 es va elaborar un nou cens de la població. Les noves xifres eren les següents: 2,5 milions de flamencs i 1,8 milions de francòfons. La burgesia amb dret a vot s'elevava a 45.000 persones. Per tant, s'estengué el sentiment que una minoria domina la majoria. Un procés que s'anirà aprofundint a causa de la forta crisi econòmica de Flandes, que forçarà molts flamencs a emigrar al sud del país.

D'aquesta situació de dependència i desigualtat va néixer el moviment flamenc. És la Bèlgica de la segona meitat del segle XIX. El primer objectiu del moviment és el reconeixement de la llengua i la cultura flamenques. A partir dels anys setanta n'apareixien els primers resultats. Ús del flamenc a la justícia (1873) i obligació de l'ensenyament en flamenc als nivells inferiors (1883). Es va instaurant, doncs, un cert bilingüisme.

A finals del segle XIX el moviment flamenc s'estengué paral·lelament i de la mà de la democràcia cristiana i del socialisme. Gràcies a aquest procés, els flamencs ja se sentiran amb força d'exigir (1919) l'ús integral del flamenc en l'ensenyament, la justícia, l'administració pública, la divisió de l'exèrcit en unitats lingüístiques diferents, i una reorganització de l'administració.

Unes reivindicacions que es cristal·litzen en tot un seguit de noves lleis. Als anys trenta es va passar, ja, del bilingüisme a l'unilingüisme regional. És a dir, a Flandes es parla el flamenc, i a Valònia, el francès.

Aquesta evolució política es veu lògicament interrompuda per la segona Guerra Mundial. El parèntesi es clourà l'any 1950, i durant la dècada que s'enceta es

dibuixarà el que s'entén per la Bèlgica moderna. La confirmació de la decadència valona i del desenvolupament econòmic flamenc, accentuat per un major pes demogràfic d'aquesta segona comunitat lingüística, provocarà, curiosament, l'aparició d'un sentiment federalista való, francòfon.

La raó és senzilla. La lògica demogràfica atorga un pes dominant dels flamencs al parlament. És cap a Flandes, doncs, que es desplacen les grans inversions de l'estat. Si al 1830 es podria parlar d'un "Estat belga francòfon", als anys cinquanta es forja l'expressió de l'"Estat belga flamenc".

Es en aquest context que apareixen les lleis lingüístiques del 1962 i 1963 per les quals es concedeix l'autonomia cultural a les comunitats. Es crea la frontera lingüística. L'evolució política obligarà a noves revisions constitucionals. Al 1970 es creen les noves entitats que defineixen, avui encara, l'administració territorial belga. Prenen cos legal les tres Comunitats: la flamenca, la francesa i l'alemanya, a partir d'un criteri de pertinença cultural. Les Comunitats obtenen les competències en matèria de cultura i de llengua. I també es creen tres Regions en raó del territori: Flandes, Valònia i Brussel·les. La impossibilitat de definir els límits de la Regió de Brussel·les frustra la creació d'institucions regionals.

El 1980 hi ha una nova revisió. Les Comunitats obtenen competències en matèria de sanitat, i les regions flamenca i valona esdevenen ens autònoms. Vuit anys després (1988) s'aprofundeix en la descentralització. Les Comunitats es fan càrrec de l'ensenyament i a les Regions es transfereixen les obres públiques i els transports. Com a il·lustració, el 47 per cent del pressupost actual de l'executiu flamenc es destina a l'ensenyament.

Globalitzant-ho, les Comunitats i les Regions gestionen el 30 per cent del pressupost nacional. És aleshores quan les forces polítiques arriben a un principi d'acord sobre el límit geogràfic de la regió de Brussel·les, formada per 19 comunes. El territori de la

capital belga és l'únic bilingüe del país, on els funcionaris estan obligats a parlar en francès i flamenc.

Brussel·les és, de fet, la síntesi i alhora el banc de proves del complex dibuix institucional belga. Els transports, les obres públiques, la política del medi ambient, d'aigua o d'ocupació són competències en mans de la regió de Brussel·les capital. Les escoles o la ràdio i la televisió, estan en mans de les Comunitats, segons sigui en llengua flamenca o francesa.

3. BELGICA POLÍTICA AVUI

El mapa polític belga es caracteritza per la fragmentació parlamentària. Una situació similar a d'altres països europeus, com ara Itàlia, que obliga els polítics a sostenir un equilibri tan meritori com fràgil. Recollint la tradició política del país, les ideologies demòcrata cristiana i socialista són les dominants, les que precisament conviuen avui al govern de coalició.

Cada Comunitat té els seus partits polítics. Pel fet que competeixen en territoris diferents, els partits del nord i del sud del país no estan vinculats orgànicament. Els demòcrata cristians flamencs i valons estan en partits diferents, igualment que els socialistes, els liberals o els verds. Tant és així, que sovint els partits unifiquen les seves estratègies en defensa dels seus interessos comunitaris o regionals, i no pas per afinitats ideològiques.

Només a la regió de Brussel·les tots els partits -els flamencs i els valons- competeixen entre si. El resultat és una fragmentació encara més accentuada. Els 33 escons del Parlament que corresponen a Brussel·les estan repartits entre 13 partits diferents.

Les últimes eleccions legislatives del 1991 han confirmat el càstig als partits tradicionals, tot i que han mantingut la seva hegemonia.

La taula ens en mostra el resultat, comparant-lo amb els comicis del 1987.

<u>Flandes</u>	<u>1987</u>	<u>1991</u>
CVP (demòcrata cristià):	31,4%	26,9%
SP (socialista)	24,2%	19,6%
VU (nacionalista moderat)	12,9%	9,3%
PVV (liberal)	18,5%	19,0%
VB (extrema dreta)	3,0%	10,3%
Agalev (ecologista)	7,3%	7,8%
Llistes Rossem ¹		5,1%
<u>Valònia</u>	<u>1987</u>	<u>1991</u>
PS (socialista)	43,9%	39,2%
PSC (demòcrata cristià)	23,2%	22,9%
PRL (reformista liberal)	22,2%	19,8%
Ecolo (ecologista)	6,5%	13,5%
FN (extrema dreta)		1,7%

Si bé cal precisar que l'esperit nacionalista flamenc -motor de la federalització de l'estat- s'alimenta de l'històric contenciós amb els valons, és obvi que la presència massiva d'immigrants és un terreny de cultiu òptim per a les posicions més radicals. La il·lustració més clara és l'augment espectacular de l'extrema dreta flamenca, el Vlaams Blok (Bloc Flamenc), que en les últimes eleccions generals del 1991 va obtenir el 10 per cent dels vots de Flandes. El símbol i anagrama del Vlaams Blok és un parell de guants de boxa, es caracteritza per la seva política d'expulsió de tots els estrangers i per la independència de Flandes. El seu gran feu és la ciutat

¹ Llista encapçalada pel financer d'Anvers Jean-Pierre Van Rossem, personatge polèmic, lliure pensant. Comparable a les formacions espanyoles G.I.L o Agrupación Electoral Ruiz Mateos. El dia de l'escrutini, Van Rossem era a la presó, acusat de presumpte frau financer.

d'Anvers, on a les mateixes eleccions del 1991 el 25 per cent de la població li va donar el vot. A Anvers, una ciutat que no arriba al mig milió d'habitants, hi conviuen 134 nacionalitats diferents.

4. LA REFORMA FEDERAL

La superioritat demogràfica imposa, i per tant és el CVP qui els últims anys ha anat rebent, del rei Balduí, l'encàrrec de formar govern. El veterà Wilfred Martens (10 anys com a primer ministre) no va aconseguir el 1991 reunir una majoria estable. Finalment el rei nomenà com a formador un altre demòcrata cristià flamenc, Jean Luc Dehane. La coalició es formà entre els quatre partits majoritaris del país: demòcrata-cristians flamenc i való, i socialista való i flamenc.

Dos són els objectius prioritaris del govern. Primer, concloure la reforma de l'estat. Per modificar la Constitució calia la majoria de dues terceres parts de la Cambra. La proporció s'obtingué amb els vots dels nacionalistes moderats flamencs i dels ecologistes, després que el govern accedís a introduir un nou impost sobre el medi ambient.

La segona obsessió del govern de Jean Luc Dehane és, tal com imposa el Tractat de Maastricht, reduir el dèficit públic, un dels més elevats de la Comunitat. El deute públic s'eleva al 113 per cent del PIB belga, i el 40 per cent del pressupost de l'estat es destina a pagar els interessos d'aquest deute. Les diferències entre els francòfons i els valons davant la retallada pressupostària ha provocat la primera crisi recent del govern de Jean Luc Dehane, superada després de la mediació directa del rei.

La crisi de govern, però, no ha afectat de moment, els treballs de la reforma constitucional, començats a principis de febrer, amb la significativa votació del nou article 1 de la Constitució: "Bèlgica és un estat federal format per Comunitats i Regions".

Els canvis més importants que s'introduiran en matèria de competències és la regionalització definitiva de l'agricultura, o la possibilitat de les Regions de firmar

acords internacionals.

Lluny encara queden les exigències dels flamencs més radicals: regionalitzar la Seguretat Social, és a dir, que cada Comunitat es financii la seva sanitat, les pensions i l'atur. Els valons, avui en una situació econòmica inferior, s'hi neguen.

En tant que "Estat federal", Bèlgica estarà formada per Comunitats i Regions federades. Tindran, doncs, un poder executiu -el govern de la Comunitat- i un de legislatiu -el consell de la Comunitat-. El tercer poder, el judicial, continuarà sent nacional, federal en el nou llenguatge.

El gran canvi, però, és en la reforma de les dues cambres, la de Representants i la de Senadors, i en l'elecció dels membres dels consells regionals.

Fins ara els membres dels consells regionals eren els mateixos diputats nacionals. A partir de la reforma constitucional, s'introdueix el sufragi universal pels Consells Regionals de Valònia, de Brussel·les i de Flandes. Les eleccions regionals coincidiran amb les europees. Aquests mateixos diputats seran els que formaran el consell de la Comunitat Francesa, i el de la flamenca, el Vlaamse Raad, segons tractin qüestions regionals o comunitàries.

La composició del Senat també es veu radicalment modificada. Dels 71 membres, 40 senadors seran elegits directament. Els tres consells regionals en designaran 21, i la cambra serà completada amb 10 senadors més.

En total es reduirà el nombre de representants. La Cambra passarà dels 212 diputats actuals a 150, i el Senat, dels 184 senadors actuals a 71.

La distribució d'escons a les dues cambres s'ha acordat en criteris demogràfics. Això ha irritat certs sectors francòfons, que veuen confirmada novament la superioritat flamenca.

En un Estat Federal, el Senat és la cambra de representació de les entitats federades. A Bèlgica s'ha triat el model alemany. És a dir, el nombre de senadors és proporcional a la població representada. D'altres models, com el nord-americà, estableix dos senadors per a cada

Estat, independentment de la població.

La proporció a Bèlgica serà de la següent manera: 41 senadors flamencs, 29 de francòfons i 1 d'alemany.

5.LA CON-FEDERACIÓ

Fent un senzill exercici de lògica històrica, per molts és evident que aquesta reforma constitucional no és l'última. Les paraules con-federalització o separació són habituals en la literatura política belga del moment.

En un de gest ingenu de bona voluntat, els ecologistes flamencs han proposat recentment una resolució al Vlaamse Raad, l'assemblea flamenca, perquè les reivindicacions nacionals no vagin més enllà de la federalització. Els partits majoritaris no solament han rebutjat la resolució dels verds, sinó que n'han promogut una altra segons la qual Flandes no renuncia, en un futur, a assumir competències en matèria econòmica, fiscal i de Seguretat Social que encara no es recullen a l'actual reforma federal.

Unes iniciatives, doncs, que revelen un procés tens i marcat per la rivalitat històrica entre dues comunitats.

Valgui un nou exemple recent per il·lustrar, i concloure, aquest ràpid passeig per la Bèlgica política de final de segle. Gràcies a la tele-distribució per cable, a les llars belgues es rep una trentena de canals de televisió. A banda de les tres cadenes belgues francòfons i les tres de flamencs, se sintonitza Televisió Espanyola, la portuguesa RTP, la italiana RAI-1, els dos canals de la BBC, la CNN nord-americana, tres canals holandesos, dos d'alemanys, tres de francesos, a més de cadenes de vídeos musicals i cinema.

Les autoritats flamenques de dues comunes que toquen Brussel·les han suprimit la distribució de dos canals de televisió de parla francesa. En aquestes poblacions residencials hi viuen molts francòfons i estrangers funcionaris de la Comissió Europea que habitualment usen el francès. Aquesta prohibició afecta la televisió local Tele-Brussel·les, i Canal-Plus. Les autoritats flamenques consideren que aquests canals no tenen la cobertura

jurídica per emetre a la meitat nord de Bèlgica.

No cal insistir que aquest nou enfrontament lingüístic ha provocat la reacció dels polítics francòfons. Un d'ells assegura que Flandes evoluciona cap a un estat intolerant, no democràtic, nacionalista i anti-europeu.

Jordi Roigé i Solé

EL NACIONALISME, ÉS PECAT?

Senyores i senyors,

1. Introducció.

Amb la temàtica "Estats, nacions i regions a l'Europa actual" s'han projectat aquestes setenes jornades "El nacionalisme català a la fi dels segle XX", que avui comencem aquí a Vilanova i la Geltrú, en un ambient veritablement primaveral, que voldria que fos auguri d'una florida exhuberant i portadora de fruits per un demà que esperem amb deler. Em toca d'encetar-les amb aquesta conferència inaugural que porta per títol "El nacionalisme, és pecat?"

D'entrada he de dir que, quan van indicar-me el títol d'aquesta conferència, tot d'una em va venir a la memòria aquell famós llibre, de títol contundent, del Dr. Sardà i Salvany: "El liberalismo es pecado". I també vaig recordar un article publicat al diari SEGRE, de l'escriptor arbequí Vidal Vidal titulat: "És pecat demanar l'autodeterminació?". I per això, potser, m'ha agradat de fer servir el títol que encapçala aquesta conferència i no canviar-lo per un altre, tal com ben benèvolament se m'havia ofert, si era el meu desig.

Vaig pensar i me'n vaig convèncer que jo tenia unes raons per no canviar-lo. Perquè encara crec que també puc dir, tot contestant-lo, allò que se'm demanava de dir i jo volia dir, sota aquest títol o sota un altre. Perquè, tot contestant-lo amb la brevetat i senzillesa que és pròpia d'una conferència inaugural, aquestes meves paraules serviran si més no, com a aperitiu dels menjars més substancials, exquisits i succulents que ens oferiran els altres conferenciants, tots ells molt més ben preparats i molt més aptes que jo en aquests temes que es posaran a la nostra consideració.

I si mancava una altra raó per reblar totes aquestes que acabo d'exposar, una de darrera és òbvia i evident. Desfer l'interrogant proposat al títol ho han volgut encomanar a un bisbe, que pel seu ministeri tracta i entén sobre els pecats, i que, si convingués, podria en última instància donar l'absolució corresponent pels pecats comesos.

Dit tot això, penso dividir aquest treball en dos apartats que titulo així: el primer, ~~NOMS~~, i el segon, Substantius. ADJECTIUS. Una mica gramatical, com podeu veure, però que crec adaptats per resoldre l'interrogant proposat.

2.- ~~Noms~~. Substantius -

A) Pecat.- El nacionalisme. és pecat? Això, doncs, és el que he de contestar. Ja de cop, sense embuts i per endavant us dic que del títol se n'ha de treure immediatament l'interrogant i s'hi ha d'afegir una petita paraula que el farà més contundent i plausible. Quedarà així: El nacionalisme no és pecat. I encara s'hi podria afegir: el nacionalisme és una virtut. I dic aquesta paraula "virtut" perquè fa pocs dies, parlant amb el Dr. Pont i Gol, Arquebisbe emèrit de Tarragona, així m'ho va dir.

Si fóssim al temps de l'escolàstica podríem fer un sil·logisme ben simple i frapant:

El pecat és la transgressió d'una llei divina.

és així que el nacionalisme no transgredeix cap llei divina;

Per tant, el nacionalisme no és pecat.

Certament que per pecat s'entén la transgressió d'una llei, d'una norma, o, si voleu, és una ofensa a Déu o al proïsme. El pecat objectiu és això. Després la persona o persones que el cometen hi han de posar la part que els toca per tal que resulti un pecat subjectiu, imputable a qui el comet.

Però, potser més humans i profunds, podríem donar una altra definició de pecat que ens en palesa el nucli essencial, tot dient el mateix. És allò de l'evangeli: estima Déu, estima el proïsme, l'amor a Déu i als germans que el Concili Vaticà II, quan parla del poble messiànic, instituït per Jesucrist ens diu que "té per llei el manament d'estimar".

Llavors, si el manament del Senyor Jesús és estimar, el pecat que va contra aquesta llei suprema, serà no estimar. Aquí hi ha tota la llei. Llei que després es concretarà en mil i una formes d'estimar i no estimar: els manaments de la llei de Déu, els de l'Església, etc. i fins i tot hi cabran les regles més normals de qualsevol ètica humana.

I no m'oblido pas de l'aspecte social que té el pecat, un determinat pecat. El Concili ens va manifestar que "havíem d'inculcar a l'esperit dels fidels les conseqüències socials del pecat (SC., nº 109). I en la constitució "Gaudium et spes", ens diu: "com a conseqüència de les circumstàncies socials en les quals viu immers des de la seva infantesa, l'home es veu sovint apartat del bé i induït al mal... I quan la realitat social ha estat afectada per les conseqüències del pecat, l'home, inclinat al mal des del seu naixement, troba nous estímuls per al pecat"

Més endavant tornaré sobre aquest punt del pecat social. El pecat no solament està en la línia interpersonal o individual, d'home a Déu o d'home a home. O si voleu, dient-ho al revés, l'amor traspasa les barreres humanes per endinsar-se en la naturalesa, en les institucions, *en els pobles,* en les coses. Un amor que, certament, al final i com a conseqüència lògica, en aquests casos, ni que sigui indirectament, afectarà la persona.

B) Nacionalisme.

Es l'altre nom a definir. El Dr. Ramon Masnou, bisbe emèrit de Vic, en el seu llibre "El problema català", publicat el febrer del 1986, ens dóna una noció breu, esquemàtica i concisa de què és el nacionalisme. Diu això: "Nacionalisme vol dir amor a la nació pròpia. Aquest amor és correcte". Tots sabem què hi ha altres definicions per a aquesta paraula "nacionalisme", que es deduiran del concepte o accepció que es doni a la paraula "nació". M'interessa ara seguir per aquest camí de l'amor a la nació pròpia, que ~~sa~~ ^{fa} diu millor al que he dit abans, sobre el pecat.

Recordo que, al principi del meu servei episcopal al bisbat de Solsona, vaig escriure al Full diocesà un article que titulava "Estimar Catalunya", i que acabava amb aquestes paraules: "O és que Jesús no va dir que hi havia un segon manament, semblant al primer, estimar els altres com a tu mateix? Ningú, doncs, no ens pot pas prendre l'amor que devem a Catalunya. Perquè estimar els altres com a tu mateix, importa també per a nosaltres estimar Catalunya". Em va arribar, per causa de l'article, una veu que, estranyada, deia: "I ara! D'on surt el bisbe que digui que hem d'estimar Catalunya?".

He de continuar fent citacions per arrodonir el que acabo de dir. I les apporto aquí també per donar més força al que estic dient, amb l'autoritat que reporten.

Els bisbes de Catalunya, l'any 1985 van publicar "Arrels cristianes de Catalunya" un document molt important i molt valuós, del qual sembla que no se n'hagi fet massa cas. En l'apartat titulat "amor i servei a Catalunya" escriuen això: "Fins i tot tractant-se del país, paraules com ara "amor" o "estimació" són força estalviades en alguns medis contemporanis, tan crítics i tan racionalistes". I continuen més avall: "Tractant-se de l'amor a Catalunya, trobem, encara, altres factors negatius: la deficient educa-

ció històrica i política que s'ha donat ja des de l'escola; el desconeixement de la identitat catalana; l'adscripció que en fan alguns a la idea de divisió, d'extremisme o, fins i tot, de cosa suspecta des del punt de vista religiós". I acabo amb la frase més a posta pel que jo estic exposant: "Ara bé, amb el nom que sigui, resulta fonamental per a nosaltres començar fent referència a l'amor a Catalunya, com a part i forma de l'amor al proïisme. Es tracta de la solidaritat bàsica amb les persones del nostre entorn, no només en la seva dimensió individual, sinó també en la seva realitat social".

I perquè això que estic citant no quedi només a nivell de Catalunya, puc citar el Cardenal Feltin que en "la consciència cristiana i el nacionalisme", escriu això: "Entre la família i la comunitat universal, la pàtria (digueu nació, ara i aquí) forma part de l'ordre volgut per Déu".

Això, que ho pot entendre tothom, se'ns complica per la confusió que hi ha sobre els conceptes Estat i Nació. Hi ha més Nacions que Estats. Però alguns volen fer ambivalents els dos termes, apostant per la figura "Estat-Nació", amb la convicció que *tot lo altre" és una simple divisió administrativa d'aquest Estat-Nació, com a província o regió.

Encara no fa pas gaires dies, un polític madrileny escrivia al diari també madrileny ABC, tot un article titulat "la nación española". Des de l'aberració del títol, passant per tot l'article, posava aquest punt final: " Plantear ¿Qué es España? desde la negación de su propia realidad como nación, es esperpéntico y precisa respuestas claras y no el humo del silencio débil que pudiera interpretarse como complaciente. No es posible falsear la Historia.

Las modas del voluntarismo nacionalista pasarán, mientras la nación española permanecerá, y supone y supondrá siempre el más trascendente legado común para el futuro".

Es veu que no ens podem pas entendre. No acaben de comprendre el nostre fet diferencial ni la identitat nacional catalana, manifestada en la seva realitat cultural i històrica, respectant els seus drets i les seves característiques. L'Estat és una cosa i la Nació n'és una altra. L'Estat és un ens polític forjat pels homes i, per tant, d'ordre positiu, que ha de preocupar-se del bé comú de la societat, de la nació o nacions que tingui en el seu interior. En canvi, la Nació és d'ordre natural i certament també amb voluntat lliure. Tal com diu Mn. Armengou, en "Justificació de Catalunya", aplaudint les idees del Dr. Carles Cardó en la seva "Meditació catalana" : "Es Nació aquell poble que té voluntat d'ésser-ho".

I ja que estem sobre cosa de pecats o no pecats, deixeu-me fer un símil sobre unes paraules evangèliques. Jesús digué que no era fet l'home per al dissabte, sinó el dissabte per a l'home. Aquí en el nostre cas, l'Estat és el dissabte, i la Nació, l'home.

No em vull ficar ara, en acabar d'exposar aquest primer punt, en un altre tema que pròpiament no em pertoca. Però sí que vull acabar-lo amb unes paraules frapants del Dr. Ramon Masnou, escrites en el llibre citat abans, quan parla del separatisme. Hi escriu això: "Ser separatista, per tant, no és una actitud deshonest a si mateixa; ho és segons la motivació que tingui, que tant pot ser honesta com no ser-ho".

La citació, però, em dóna pas al segon punt de la meva conferència.

3.- Adjectius.

Aquí, en els adjectius que qualifiquen el nom, aquí sí que hi podem trobat pecats. L'experiència i també l'actualitat ens en mostren massa, per desgràcia. I el futur no és pas més falaguer, de la manera que van les coses, per tantes parts del món.

Els adjectius que se solen enganxar al darrera del nom "nacionalisme" els sabem prou. Entre altres, aquests: assimilistes, uniformistes, exacerbat, violents, xenofòbics, genocidistes, defensius.... N'hi ha de signe, ~~diagon-~~ *negatiu,* ~~ne-positiu,~~ per comissió; i d'altres ~~de signe negatiu,~~ per ommissió. Molts d'aquests sí que poden ser pecat. Però no pel nom {nacionalisme}, sinó per l'adjectiu, és a dir, per la manera de portar-los a la pràctica o de fer-los servir.

a) nacionalisme assimilista.- l'assimilisme és definit com a política encaminada a assimilar a la manera d'ésser d'un poble, d'una collectivitat, etc., la d'un altre. És la posició d'aquell país o Estat que malda en les seves intencions perquè un altre país o nació perdi les seves característiques i vagi agafant les de l'altre, fins a assimilar-lo o convertir-lo en ell mateix.

b) nacionalisme uniformista.- Ja no es tracta només de la unió o la unitat. Sinó que tot quedi igual i sigui igual o uniforme amb aquell que domina i mana.

c) nacionalisme exacerbat, violent, xenofòbic, genocidista. Aquí no hi actua el diàleg. No hi triomfa la força de la raó, sinó la raó de la força, manu militari, per conservar-los o per conquerir-los.

No m'estenc més en definicions i explicacions perquè ja de tots són prou coneguts i soferts. Però sí que em vull allargar més en el que n'he dit per ommissió.

Parteixo d'un text del document "Arrels cristianes de Catalunya". Diu: "Cal observar que és pecat d'omissió negar-se a prestar al país el servei que hom és en condicions de fer". Gairebé sembla que es podria dir el contrari del títol d'aquesta conferència: "El no-nacionalisme és un pecat". Quantes pors, quantes omissions han estat causa de que la història no hagi canviat de camí! Vulguis, no vulguis, ja sé que hom ha hagut de contentar-se amb un nacionalisme defensiu i pacífic, perquè no s'ha pogut entrar en un diàleg on la força no hi tingués part, sinó només aquelles institucions aptes i normals posades per una veritable democràcia.

Fa pocs mesos, ~~era~~ el papa Joan Pau II, en una homilia pronunciada a Assís, deia, davant de personatges de diverses religions, referint-se a les lluites fraticides dels Balcans: "Cada una d'aquestes nacions representa un bé particular, una confirmació de la riquesa multiforme que el Creador ha donat a l'home i a tota la humanitat. A més, cada nació té dret a l'autodeterminació com a comunitat. Es tracta d'un dret que pot concretar-se o bé mitjançant la pròpia sobirania política o per una federació o confederació amb altres nacions".

El Parlament de Catalunya també s'ha manifestat sobre l'autodeterminació. I el febrer d'aquest mateix any, la Conferència episcopal espanyola publicava un document sobre la construcció d'Europa. En el capítol sobre "Urgències ètiques de l'Europa d'avui", s'hi diu: "Hi ha una altra urgència que ja fou subratllada fortament per Pius XII i que després s'ha vist reafirmada constantment pels seus successors. Es tracta de la necessitat de superar la visió d'un Estat exageradament nacionalista, sense que això suposi la negació dels valors de cada nacionalitat. Existeix un conjunt de valors de cultura i de civilització propis

d'un determinat grup que constitueixen la seva riquesa i ~~la~~ seva fisonomia espiritual i que poden conviure amb altres dins d'un mateix Estat i es poden estendre també més enllà dels confins d'un Estat particular". I més avall encara insisteixen: " És necessari avançar cap a una cada vegada més real, autèntica i correcta limitació del principi de la sobirania dels Estats".

Finalment, us ho confesso, em sap greu que el Catecisme de l'Església catòlica, publicat recentment, no digui res directament i patent, sobre les minories ètniques, i les nacions i hagi deixat com a qüestió oberta, en paraules del Cardenal Ratzinger, els límits de la sobirania nacional: "No surt en el Catecisme i serà un dels temes que l'Església haurà d'examinar en profunditat per a incloure-lo en les noves qüestions morals que planteja el món actual".

4.- Final.

Em sembla que pot quedar ben clar que el nacionalisme no és pecat; que certs nacionalismes, pel seu adjectiu, cauen en el pecat objectiu, la culpa del qual no seré pas jo de dir a qui toca, encara que certament hi sigui. L'amor a la nació pròpia, i això és el nacionalisme, no tanca portes a cap germà de la nació, de la raça o del sexe que sigui. Com més nacionalistes serem, més universals ens trobarem, en la unitat del gènere humà, no en la "unidad sagrada" d'un Estat. Som plurals en molts aspectes a casa nostra. I el pluralisme de l'autonomia de les realitats temporals ha de ser respectada, per tal que la germanor de tota la humanitat es vagi assolint, malgrat les diversitats i les diferències d'uns amb altres.